Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | № 141 (13630) | 1974 оной июниин 19, среда | Сэн 2 мүнгэн

ҺУРАГШАДАЙ ХОНГЁО ДУУН

...ширма һайхан үмэсхэлөө үмдэһэн нажарай һайхан саг ... Нэбшысэ сэсэглэһэн байгаалиин оршондо амархада ...

...рбээ Дээдэ-Онгостойн гү, али Улаан-Үдэ шадарай үзэс-...тэ бусад газарнуудаар, үгышье һаа, хүдөө аймагуудай ...н нютагуудаар ябажа ябатараа, горнын абяае, бараба-...унхинөөе, хүүгэдэй хонгёо дууе анхаржа болохот. Энэ ... пионернүүдэй, һурагшадай зун эхилжэ, эндэ тэндэ ла-...уудай нээгдэһые гэршэлһэн сууряан гээшэ.

...ряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, профсоюзуудай ...тной соведэй президиумэй, ВЛКСМ-эй обкомой бюрогой ...һоной ёһоор, пионернүүдэй, спортивна, элүүржүүлгын, ...ай болон амаралтын лагерьнуудта республикымнай ...0 һурагшад амарха юм. Предприятинуудай, ажахынуу-...үтэлбэрилэгшэд, профсоюзай областной болон фабрич-...одской комитедүүд, аймгүйсэдкомуудай арадай гэгээрэ-...таһагууд, ВЛКСМ-эй райкомууд 1974 ондо һурагшадай ...лтые зүбөөр эмхидхэжэ, хэрэгтэй юумээр хангахаар ...лагдаа.

...нгаая хүдөө нютагуудта интернат һургуули гү, али ...тэй һургуули шадар үдэрэй лагерь гэгшые нээжэ, ню-...нгаа үхибүүдые амаруулха гэжэ тогтоол соо заагдаа. Энэ хадаа юун бэ гэхэдэ, амарһан һурагшад гэртээ ...о хоноод, үдэртөө һургуулидаа ерэжэ, спортивна наада-...а, гар урлалгын кружогуудай хүдэлмэридэ хабаадаха, ...е һаа, һургуулиингаа туршалгын участок дээрэ хү-... ном уншаха, аяншалгануудые хэхэ байна. Тиихэдэ ...дэй эдихэ, ууха юумэн амтатай, һайн шанартай байха ...эй ааб даа. Нэгэ үдэрэй лагерьнуудые эмхидхэхын ту-...һургуулинуудые, клубай, соёлой байшангуудай, эдир тех-...дэй, натуралистнуудай гэрнүүдые, пионернүүдэй бай-... стадионуудые хэрэглэхэ гэжэ заагдаа.

...ка городой һургуулиин һурагшадые амаруулхын тула ...мүнгэн һэмэлэгдөө. Жэшээнь, гансахан хэлхеэ холбоо-...хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обком городской лагерь ...хэхын тула 8300 түхэриг гаргашалхаар уялгалагдаа. ...на хүүгэдэй элүүр энхые һайжаруулхын тула пионер-...й санаторно лагерьнууд олоор нээгдэхэ. Жэшээнь, ...ёк» гэжэ лагерьта 420, Дээдэ-Саянтын интернат һур-...ша 160, «Аршаан» курортдо 100, «Зенит» гэжэ ла-... 30 бэе муутай үхибүүд тусхай путевкоор ерэжэ, ар-...лжа байгаад амарха юм.

...а жэлнүүдтэхидэл тон адли, ажалай лагерьнуудта ехэ ...эл хандуулагдана. Жэшээнь, Улаан-Үдын 1-дэхи ин-...т һургуули ажалай болон амаралтын өөрын лагерьтай. ...ь Гильбэр нютагай шадар үзэсхэлэн һайхан газарта ...дайһан. Тэндэ 5-дахи класһаа эхилээд, бүхы ахамад ...уудай һурагшад тусхай графигай ёһоор тэндээ амардаг. ...ээ үдэрэй 4 часай туршада огородтоо, саад соогоо ...хээд, бэшэ сагтань тон лэ зүб гуримаар амардаг, спор-... наада наададаг гэхэ мэтэ.

...дөө нютагуудта һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд ...үри эмхидхэгдэдэг. Тэрэ бригадын гэшүүн болоһон һу-...д зунайнгаа амаралтые ниитэдэ туһатайгаар үнгэргэ-...шэ. Тэдэнэр багшанарайнгаа хүтэлбэри доро хүдэлжэ, ...айнгаа ажахынуудта туйлай ехэ туһа хүргэдэг. Һу-...дай гараар хэдэн мянган хонинои нооһон хайшалагда-...Тэдэнэй ургуулһан кукурузу, һайханаар хуряаһан үбһые ...хэ болоо һаа, хэдэн ажахын малай тэжээл болохоор ... Жэшээнь, Түнхэнэй аймагай Толтойн һургуулиин, Сэ-...н аймагай Ноёхоной һургуулиин, Мухар-Шэбэрэй дун-...һургуулиин һурагшад ажалда бэрхэнүүд гэжэ жэл бүри ...дэг гээшэ.

...ионернүүдэй, санаторно болон бусад лагерьнуудай на-...игуудаар, хүмүүжүүлэгшэдээр, ахалагша пионервожа-...даар хүдэлхэеэ дүршэлтэй бэгшанар, эдэбхитэд гараба. ...баһа ерээдүйн багшанар, ерээдүйн пионервожатанууд — ... Банзаровай нэрэмжэтэ пединститудай 2-дохи, 3-дахи ...н студентнэр, Улаан-Үдын педучилищиин пионервожа-...дай таһагай һурагшад практикаяа гарангаа, лагерь-...а хүдэлхэ юм.

...мүүжүүлгын хүдэлмэридэ амаралта гэжэ байдаггүй ...ээ лагерьнуудташье, һургуули шадарнуудта эмхидхэг-... амаралтын талмайнуудташье хүмүүжүүлгын хүдэлмэ-...уулагдажал байха ёһотой. Тиимэһээ хүмүүжүүлэгшэдэй, ...вожатануудай өөһэдынь жэшээ угаа ехэ удха шанар-...айха. Бэе бэедээ нүхэд ёһоор хандаха, ниитын зөө-...өөрынгөө мэтээр гамнаха, Эхэ орондоо инаг халуунаар ...ха — эдэ мэтын шанар шэнжын хүмүүжүүлэгшын ...да нэбтэршэһэн байбал, хүүгэдтэ хэлэлгэшье хэрэггүй-...дамжуулагдана бшуу.

...һан хубисхалай улаан тугай намилзаан шэнги, пио-...дэй түүдэг үдэшэндөө дүлэтэн, огторгой өөдэ сороб-... Түүдэгэй дэргэдэ пионернүүдэй алишье үеын дуратай ...н «Сэнхир һунинүүдһээ» эхилэн, мүнөө сагай һуртэй ...н аялгатай дуунууд холо саагуур сууряатаха. Түүдэгэй ... сэдьхэлэй һайхан зугаанууд, эдиршүүлэй үзэл бодолые ...хама удхатай, сэдьхэл хүдэлгэмэ хөөрэлдөөнүүд боло-...

...өөр ой модые түймэрһөө һэргылхэ тухай ехэшүүлшье, ...үүлшье мартаха ёһогүй. Ой модон хадаа гүрэнэй, ара-...аялиг гэжэ саг үргэлжэ һанажа ябаха хэрэгтэй...

...онернүүдэй, һурагшадай нажар һайнаар үнгэрэг! Ама-...даа гараһан эдиршүүлнай намжаа һайхан наранай эл-... һэрюухэн һэбшээтэ сэлгеэн агаарай аашые, аршаан мэ-...нгалаг уһанай арюудхалые бэедээ шэнгээн хүдэржөөд, ...хүсэ нэмэжэ, һуралсалдаа үшөө ехэ амжалта туйла-...зоригжоод бусаг лэ!

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

ХЭЛХЕЭ ХОЛБООНОЙ СЭРЭГҮҮДЭЙ МАРШАЛ И. Т. ПЕРЕСЫПКИНИИЕ ОКТЯБРИИН РЕВОЛЮЦИИН ОРДЕНООР ШАГНАХА ТУХАЙ

СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй үмэнэ ехэ габьяатай ...һанайнь түлөө, дала наһа гүйсэһэнтэйнь дашарам-...лан, хэлхеэ холбооной сэрэгүүдэй маршал Пересып-...н Иван Терентьевичые Октябриин Революциин орде-...ор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Н. ПОДГОРНЫЙ.**

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **М. ГЕОРГАДЗЕ.**

Москва, Кремль.
1974 оной июниин 17.

НҮХЭР Э. ХОНЕККЕР МОСКВА ЕРЭБЭ

...ЕПГ-гай ЦК-гай Нэгэдэ-...екретарь Э. Хонеккер ...С-эй ЦК-гай уряалаар ...иин 17-до Москва хани...р айлшалжа ерэбэ.

...үхэд Л. И. Брежнев, ...А. Громыко, И. В. Капи-...в, СССР-эй Министр-...эй Соведэй Түрүүлэг-... орлогшо Н. А. Тихо-... КПСС-эй ЦК-гай гэ-... П. А. Абрасимов, ... Бугаев, К. В. Руса-... Н. А. Щелоков, СССР-... ГДР-тэ байдаг элшэн сайд М. Т. Ефремов, КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагшын орлогшо Г. Х. Шахназаров, КПСС-эй ЦК-гай бусад харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд ГДР-эй ба СССР-эй гүрэнэй тугуудаар гоёон шэмэглэгдэһэн Внуковска аэродром дээрэ Э. Хонеккерые угтаа.

ГДР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Г. Отт угтагшадай дунда байлсаа.

(ТАСС).

СЭВ-эй СЕССИДЭ ХАБААДАХАЯА СОФИ МОРДОБО

...ССР-эй Министрнүүдэй ...эдэй Түрүүлэгшэ А. Н. ...гин түрүүтэй Советскэ ...аци Софи орохоёо ию-... 17-до Москваһаа мор-.... Экономическэ харил-...туһалалсалгын Соведэй ...эхеэ байһан XXVIII ойн ...ай сессидэ делегаци ха-...ха байна.

...ПСС-эй ЦК-гай секретарь К. Ф. Катушев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор Н. К. Байбаков, В. А. Кириллин, М. А. Лесечко, СССР-эй министрнүүд В. Ф. Гарбузов, Л. А. Констандов, П. С. Непорожный, К. Н. Руднев, А. И. Шокин, гадаадын худалдаа наймаанай министрэй нэгэдэхи орлогшо М. Р. Кузьмин, СССР-эй гадаадын сэрэгүүдэй министрэй орлогшо Н. Н. Родионов болон СССР-һээ СЭВ-тэ байдаг саг үргэлжын түлөөлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. Н. Титовһоо делегаци бүридэнэ.

Нүхэд Ю. В. Андропов, А. А. Громыко, К. Т. Мазуров, И. В. Капитонов, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор, СССР-эй министрнүүд, бусад тусхай тушаалта хүнүүд Внуковска аэродром дээрэһээ делегацие мордохуулаа.

Болгариин хэрэгүүдээр Советскэ Союзда байдаг саг зуурын этигэмжэтэ К. Атанасов мордохуулагшадай дунда байлсаа. (ТАСС).

СССР-эй юһэдэхи зарлалай Верховно Соведые 1974 оной июниин 16-да һунгалгын даб дээрэхи дүнгүүд тухай һунгуулиин Центральна комиссиин

МЭДЭЭСЭЛ

СССР-эй юһэдэхи зарлалай Верховно Соведэй һунгалта тухай даб дээрэхи мэдээнүүдые һунгуулиин окружной комиссинуудһаа һунгуулиин Центральна комисси абаба.

Һунгуулиин окружной комиссинуудай мэдээсэлнүүдэй ёһоор бүхы 1517 һунгуулиин округто: Союзай Соведые һунгаха 767 округто, Национальностьнуудай Соведые һунгаха 750 округто һунгалта болоо.

Ороной гүрэнэй дээдэ органой һунгалтада даб дээрэхи мэдээнэй ёһоор 161.663.235 һунгагша гү, али списогүүдтэ оруулагдаһан бүхы һунгагшадай 99,98 процентнь хабаадаа.

Союзай Соведэй депутадта кандидадуудай түлөө һунгагшадай 99,79 процентнь, Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидадуудай түлөө һунгалтада хабаадаһан һунгагшадай 99,85 процентнь дуугаа үгөө.

Коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй бата бэхи нэгэдэлэй үнэмшэстэйгөөр илаһан, манай общественна соёл сурталай ба социально-политическэ нэгэдэлэй саашадаа бэхижэһэн тухай, Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй дотоодын болон гадаадын политикые совет арадай дэмжэдэг тухай СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын дүнгүүд тухай даб дээрэхи мэдээнүүд гэршэлжэ үгэнэ.

Һунгалтын эсэсэй дүнгүүд, СССР-эй юһэдэхи зарлалай Верховно Соведтэ һунгагдаһан депутадуудай списогүүд 1974 оной июниин 19-дэ толилогдохо байна.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЫЕ ҺУНГАХА ҺУНГУУЛИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИССИ.
1974 оной июниин 17.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ СОЮЗАЙ СОВЕДЭЙ ДЕПУТАДУУД

1974 оной июниин 16-да СССР-эй Верховно Соведые һунгаһан һунгалтын дүнгүүд тухай һунгуулиин Центральна комиссиин мэдээсэһэнэй ёһоор СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй депутадуудаар **Буряадай АССР-һээ** иимэ хүнүүд һунгагдаба:

МАЦУКОВ Евгений Митрофанович, Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой электрослесарьнүүдэй бригадир. Улаан-Үдын городской округ.

МОДОГОЕВ Андрей Урупхеевич, КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь. Улаан-Үдын хүдөөгэй округ.

САНЖИЕВ Жамбал Биликтуевич, Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой колхозник. Сэлэнгын округ.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ НАЦИОНАЛЬНОСТЬНУУДАЙ СОВЕДЭЙ ДЕПУТАДУУД

1974 оной июниин 16-да СССР-эй Верховно Соведые һунгаһан һунгалтын дүнгүүд тухай һунгуулиин Центральна комиссиин мэдээсэһэнэй ёһоор СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй депутадаар РСФСР-эй иимэ хүнүүд һунгагдаба:

ЯСНОВ Михаил Алексеевич, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ. Эрхүүгэй округ.

1974 оной июниин 16-да СССР-эй Верховно Соведые һунгаһан һунгалтын дүнгүүд тухай һунгуулиин Центральна комиссиин мэдээсэһэнэй ёһоор СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй депутадуудаар Буряадай АССР-һээ иимэ хүнүүд һунгагдаба:

АФАНАСЬЕВ Виктор Иванович, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай «Холтосон» руднигай сэбэрлэлгын комплекснэ бригадын бригадир. Зэдын округ.

АЮШЕЕВ Очир Бадмаевич, Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхозой механизатор. Мухар-Шэбэрэй округ.

БАДМАЕВА Цыбикжап Аюшиевна, Хурамхаанай аймагай Гааргын совхозой хүдэлмэришэн. Баргажанай округ.

БАТОМУНКУЕВА Мыдыгма Жигмитовна, Яруунын аймагай Яруунын совхозой хүдэлмэришэн. Хоринн округ.

БЕЛИК Петр Алексеевич, армиин генерал. Хяагтын округ.

ИМЕЕВА Анастасия Парамоновна, Кабанскын аймагай Кабанска совхозой хүдэлмэришэн. Кабанска округ.

ИСАЕВ Серафим Иванович, Улаан-Үдын авиационно заводой директор. Железнодорожно округ.

КОЖЕВНИКОВ Евгений Федорович, СССР-эй транспортна машина бүтээлгын министр. Советскэ округ.

ОМБОЕВА Октябрина Матвеевна, врач, Буряадай республиканска больницын стоматологическа таһагые даагша. Октябрьска округ.

ПИВОВАРОВ Николай Буинович, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ. Түнхэнэй округ.

ТРИФОНОВ Петр Васильевич, Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхозой механизатор. Загарайн округ.

ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБӨӨР

«Табан үдэрэй даабарие — дүрбэн үдэртэ» гэһэн уряа доро Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын 60 гаран хүдэлмэришэн ажаллажа байна. Иимэ уряа анха түрүүн юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын үдэрнүүдтэ энэ коллективтэ мүндэлһэн байгаа. Гаргаһан энэ үүсхэлээ хүсэндэнь хүргэхын тула фабрикын хүдэлмэрилэгшэд оролдосотой һайнаар ажаллана. Эрхим шанартай продукци үйлэдбэрилжэ, голодоһогүйгөөр тушаадаг болохын талаар энэ коллективэй хүдэлмэришэд Саратовай комбинадайхидай онол арга ажалдаа үргэнөөр хэрэглэдэг болонхой.

Тус фабрикада ажалшадай һуралсал муу бэшээр табигдаһан байна. Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ коммунис ажалай 9 һургуули хүдэлжэ гараа. Коммунис ажалай ударнигай нэрэ солодо хүртэхын түлөө 100 гаран хүдэлмэришэн, тиимэ коллективэй нэрэтэй болохын түлөө 6 халаан тэмсэнэ. Шэнэ түхеэрэлгэ тодхохо, үйлэдбэриин технологи һайжаруулха талаар эндэ ехэ юумэн хэгдэдэг юм.

Ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын хүдэлмэришэд табан жэлэй түрүүшын жэлнүүдтэ һайн үрэ дүнгүүдтэй хүдэлжэ гараа. Энэ коллективэй 9 хүдэлмэришэн мүнөө 1975 оной түсэбөөр ажаллажа байна. Тэдэнэй дундаһаа оёдолшод Н. Н. Чагдурова, Е. Е. Тимофеева гэгшэдые онсолон тэмдэглэмээр. Эдэ хоёр нүхэд табан жэлэй түсэбтэ даабарие 3,5 жэл соо дүүргэхэ гэжэ шиидэһэн байгаа. Тэдэнэр хэлэһэн үгэеэ бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ шадана. Жэшээнь, нүхэр Тимофеева мүнөө 1975 оной октябриин, нүхэр Чагдурова ерэхэ жэлэй сентябриин түсэбөөр хүдэлжэ байна. Эдэнэр юһэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабарие энэ жэлэй июль һарада сүм бэелүүлхэ гүйсэд арга боломжотой.

— Екатерина Тимофеева Норжима Чагдурова хоёр ажалша бэрхэ хүдэлмэришэд юм. Халаан бүридэ даабаряа хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Продукциин шанар хододоо һайн байдаг, нэгэтэшье голодоһо гаргадаггүй юм, — гэжэ фабрикын профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ Анна Ивановна Сухинина хөөрэнэ. — Тэдэнэй табан жэлэй түсэбые энэ оной нюльдэ дүүргэхэ байһанда бата найданабди.

Б. ВАНЧИКОВ,
манай корр.

Түрүү дүршэл үргэнөөр дэлгэрэг

ЗУУТАНҺАА ЖЭШЭЭ АБАХААР

Сэлэнгын аймагай хонишодой һүүлэй жэлнүүдтэ туйлаһан амжалтанууд, жэлһээ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 100, тэрэнһээшье дээшэ хурьга түлжүүлдэг ажалша бэрхэ хүнүүдэй дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгэмөөр. Үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада аймагай колхоз, совхозууд хонин һүрэгөө 26 мянга гаран толгойгоор олошоруулаа. Хүн бүхэнэй хэжэ байһан ажалдаа харюусалгатайгаар хандаһанай, түрүү малшадай дүй дүршэл үргэнөөр хүдэлмэридөө хэрэглэжэ шадаһанай ашаар иимэ амжалта туйлагдаа гэжэ онсо тэмдэглэхэ шухала. Хонишод-зуутан жэл ерэхэ бүри олошорно. Хэрбээ 1972 ондо аймагай 15 ахалагша хонишод зуун эхэ хонин бүриһөө 100, тэрэнһээ дээшэ хурьга абаһан байбал, нёдондо — 30, харин мүнөө жэлдэ — 34 бригада иимэ амжалта туйлажа шадаа.

«Улаан Сэлэнгэ» газетын редакцида аймагай хонишод-зуутан һаяхан сугларжа, бүтээһэн ажалайнгаа дүн гаргажа, өөһэдынгөө дүй дүршэл тухай хэлсэһэн, саашанхи зорилгонуудаа хараалһан байна. Аймагай мэдээжэ хонишодой өөрынгөө ажал тушаа хэлэһэн үгые уншагшадай анхаралда табимаар.

Сэлэнгын совхозой бэрхэ хонишон **Анатолий Михайлович Акулов** байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 130,2 хурьга абажа, аймаг соогоо түрүүлбэ. Анатолий Михайлович бригадынгаа ажал хэрэг тухай нүхэдтөө нигэжэ хэлээ:

— Манай багахан коллектив республикынгаа түрүү хонишодой дүй дүршэл өөһэдынгөө ажалда хэрэглэдэг заншалтай. Абаһан уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тула түхэреэн жэлэй туршада оролдонобди. Хонишодой амжалтын эхин — зун, намар гэжэ һанагшаб. Бидэ хонин һүрэгөө зүбөөр бэлшээхэ хэрэгтэ гол анхаралаа табидагбди. Зунай хүхэ ногоондо хонидоо зүбөөр адуулжа, таргалуулхын тула малшан бүхэн оролдодог. Теэд олонхи хонишод зунай ааяма халуунда һүрэгөө хорёодонь оруулжа, тииругүлдэг заншалтай. Би энээниинь тон буруу гэжэ һанагшаб. Хонидоо үдэрэй туршада адуулха гэбэл, бэлшээриеэ һайн мэдэхэ хэрэгтэй. Үдын халуунда һүрэгөө тараажа, доболиг, һэбшээтэй газарта адуулхада һайн.

Аймагаймнай хонишод түл түрэсэеэ үбэлдөө, хабартаа абадаг заншалтай. Энээн тушаа өөрынгөө һанамжа хэлэхэ хүсэлтэйб. Зарим хонишод январиин хурьгад һайн, эгээл энэ үедэ тэжээлшье бии гэжэ хэлсэдэг. Бишье энэ үедэ хурьга абаһан хүм. Манай нютагта февралиин хоёрдохи, мартын түрүүшын хахадта хурьга абахада эгээл таарамжатай үе гэжэ һанагшаб. Энэ харюусалгатай ажалаа үсөөхэн үдэрэй туршада үнгэргэжэ шадаһан хонишодой хурьгадыншье нэгэ жэгдэ, эхэһээн таһалха үедэ нилээд томо болоһон байдаг.

Аймагай эрхим хонишодой нэгэн А. М. Акулов юһэдэхи табан жэлэй туршада зуун эхэ хонин бүриһөө 120 хурьга жэлдээ абажа түлжүүлхэ тухайгаа хамта хүдэлдэг нүхэдтөө мэдүүлээ. Хэрбээ 1975 ондо энэ эбтэй эетэй коллектив зуун эхэ хонин бүриһөө 110 хурьга абабал, энэ үндэр уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаха юм.

Республикын габьяата малшан алдартай **Бутыд Гармажаповна Банзаракцаевагай** дүй дүршэлынь мүн лэ һонирхолтой. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой эрхим хонишон арба гаран жэлэй туршада зуун эхэ хонин бүриһөө 100, тэрэнһээшье дээшэ хурьга абажа, республика соогоо нилээд мэдээжэ болонхой юм.

Зунай, намарай үедэ хонидые бэлшээн таргалуулха хэрэгтэ Бутыд Гармажаповна гол анхаралаа табидаг байна. Өөрынгөө ажал тухай түрүү хонишон нигэжэ хэлэбэ:

— Хонидые түхэреэн үдэрэй туршада адуулха хэрэгтэй. Һүрэгөө тараажа адуулхада һайн. Хушууран бэлшэһэн хонидой хүшэ тамиртайнь ногооной һайниинь эдидэг. Харин тулюур, борхи хонидто гэшхэдэһэниинь үлэдэг. Иимэ хонид һүрэгһөө гээгдэхэгүйн тула ябуултадаг, мүртэйгөөр бэлшэдэггүй, таргалсааршье тулюур. Зундаа хонидоо үдэрэй хоёр-гурба дахин ундалуулдагбди. Хонин бүриһөө тобир һайн хурьга абаха, ехэ ноохо хайшалжа абаха гэбэл, һүрэгөө үбэлэйшье үедэ зүбөөр адуулха хэрэгтэй гэхэ байнаб. Зэдын түрүү хонишодой дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэжэ, отара бүридэ фермэ шадарай участок бии болгожо, тэрээн дээрэ зелёнко тариха саг ерээ. Хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хаһада һүрэгөө тэрээн дээрэ адуулха һэмди.

XX партсъездын түрүү хонишон, СССР-эй Верховно Соведэй депутат **Жамбал Биликтуевич Санжиев** энэ шухала һалбарие саашадань хүгжөөхын тула үбһэ тэжээлэй найдамтай бааза яажа бии болгохо тухай өөрынгөө һанамжа, бодол хэлэһэн байна.

Ахалагша хонишон 25 гектарта зелёнко таридаг заншалтай. Даажа байһан участок, сабшалан дээрээ наг шэбхэ гаргаха хүдэлмэрие өөрөө хэдэг юм. Үбһэ тэжээлээ өөһэдынгөө хүсөөр бэлэдхэнэ. Нигэжэ Жамбал Биликтуевич жэл бүри хонидтоо 500—600 центнер һайхан үбһэ, хүсэд хүрэхэ зелёнко бэлэдхэжэ абадаг.

Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы, дүрбэдэхи жэлдэ Сэлэнгын совхозой Билюутын отделени зуун эхэ хонин бүриһөө 107 хурьга абажа, абаһан социалис уялгаяа холо үлүүлэн дүүргээ. Ажалаа һайн мэдэхэ шударгы бэрхэ хонишод эндэ олон гэжэ онсо тэмдэглэхэ шухала. Тэдэнэй дунда А. М. Акулов, В. Г. Романова, Ш. Б. Очиртаров, В. Д. Чойжамсуев, бусад ороно. Отделениие эрхилэгшэ Дондок Бадмаевич Дашиев, эндэхи зоо-ветмэргэжэлтэд хонишодтоо ходо ябажа, ажалдань ехэ туһа хүргэдэг заншалтай.

Өөһэдынгөө ажал тухай хонишод-зуутан **Д. Ж. Будажапов, Д. Ц. Аюшеев, Ю. Т. Парашютнинский, М. П. Базаров** гэгшэд мүн лэ һонирхолтойгоор хэлээ.

Редакцида болоһон уулзалгада КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь **В. Б. Базаров** хабаадажа, ажалдаа амжалта туйлаһан түрүү хонишодые амаршалаад, саашадаа бүри һайнаар ажаллахыень хүсөө.

Уулзалгада хабаадаһан хонишодто гоёор шэмэглэгдэһэн амаршалгын адресууд барюулагдаа. Эндэ суглараһад аймагайнгаа хонишодто хандалга гаргаба. Түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые болзорһоо урид дүүргэхэ хэрэгтэ хүн бүхэн өөһэдынгөө ехэхэн хубитые оруулхань дамжагтүй гэжэ тэрэ хандалга соонь хэлэгдэнэ.

Г. САБЖАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. (Зүүн гарһаа). Хонишод Б. Банзаракцаева, Р. Раднажапов, А. Акулов гэгшэдые харанат.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТОМОДХОГДОҺОН ПУНКТНУУД ТООГДОНОГҮЙ

Хэдэн хоногһоо хонидой нооһо хайшалалгын халуун хаһа эхилхэнь. Энэ хүдэлмэридөө эртэнһээ һайнаар бэлдэһэн колхоз, совхозууд «сагаан алтаяа» саг соонь, һайн шанартайгаар хуряажа, олзо ехээр оруулдаг.

Энэ талаар Бэшүүрэй аймагай хоёр ажахые жэшэжэ үзэе.

Калининай нэрэмжэтэ колхоз нооһо хайшалха хүдэлмэридэ урагшатайгаар бэлдэжэ байна. Хайшалалгын пунктын даагшаар үнинэй механизатор Т. К. Иванов томилогдонхой. Колхозой түб һуурин Петропавловкада түхеэрэгдэһэн томодхогдоһон пунктаяа нооһо хайшалалгада һайнаар бэлдэхын тулада Трифон Кузьмич яһала оролдоно. 28 машинкатай пунктын һарабша, хорёо хуһамаг заһабарилагдажа дүүрэхэ дүтэлөө. Тэрэшэлэн нооһо багсалха, мэшээглэхэ түхеэрэлгэ, шэгнүүр болон бусад оньһонууд гол түлэб бэлэн болонхой. Нооһо класс классаарнь илгаха хүдэлмэри жэл бүри зоотехнигтэ даалгагдадаг гуримтай. Тиимэһээ колхоз Улаан-Үдын ПОШ фабрика хоёрой хоорондо тушаагдаһан нооһоной шанарай талаар ехэ алгасалдаан, арсалдаан гарадаггүй.

— Июниин 20—25-даар хонидоо хайшалжа эхилхэбди. Бүхыдөө 13.600 ехэ хонидой, 2.000 хурьгадай нооһон арба гаран үдэртэ хайшалагдаха зэргэтэй. Хайшалалгын оньһон машинка бүхэндэ 487 хонин, хурьгад хүртэнэ. Углөөдэр мэргэжэлтэднай отаранuудтаа ошожо, хэнэй отарын хэдыдэ хайшалагдаха тухай график табижа эхилхэнь, — гээд ажахын ахамад инженер А. Я. Разуваев хөөрэнэ.

Тиин Бэшүүрэй совхоздо тад ондоо байдал ушарагдаа. Хонишодой бүхэли жэл соо хэһэн ажалые хүндэлхэ, ажахынгаа ехэ баялигые хоролтогүйгөөр абаха хэрэгтэ тус ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд хайхарамжагүйгөөр хандадаг аа гү гэжэ һанахаар.

Бэшүүрэй совхоз урдань бүхы хонидоо томодхогдоһон хоёр пунктда хайшалдаг һаа, һүүлэй үедэ түрүү энэ гуримһаа арсажа, тэрэнээ отделени бүхэндэ хэдэг болонхой. Үнгэрэгшэ жэлдэ эндэхид хонидойнгоо нооһо аяар һара соо арайхан гэжэ хайшалжа урдань ороо һэн.

Мүнөө жэлдэ 25.000 гаран хонин, хурьгадайнгаа нооһо хүдэлмэриин 12 үдэртэ хайшалжа дүүргэхээр хараалаанхай. Теэд хайшалалгын дүрбэн пунктые бэлдэхэ хүдэлмэри һаял эхилээ. Гутайн пунктда шэгнүүр байхагүй. Хайша хурсадхаха тошылонууд дуталдана.

Совхозой түб һууриһаа 7—8 километртэ һууринжаһан Дабаатын бригадада 3.000-гаад хонид харуулалагдадаг. Тэндэнь хорёод машинкатай пункт нээгдэдэг. Теэд хүдэлмэрилэгшэдэй дуталдадаг дээрэһээ үдэртөө 10—12 машинка ээзгүй байдаг. Шэбэртэдэ хэрэгтэй болохо бүхы оньһон машина, түхеэрэлгэнүүдээр хүсэд хангагдаһан типовой пункт түхеэрэгдэнхэй. Отделени бүхэнһөө нооһон эндэ асарагдажа, багсалагдадаг, мэшээглэгдэдэг, класс классаарнь илгагдадаг. Теэд үнэтэ эдэ оньһон машина, түхеэрэлгэнүүд мүнөө хэрэглэхын аргагүй болонхой. Юуб гэхэдэ, үнгэрэгшэ зун хонидоо хайшалжа дүүргэһээр лэ, тэдэнээ хаяжархиһан байгаа бшуу. Пунктые даагшаар мүнөө П. А. Аюров томилогдонхой. Теэд Пурбо Аюрович мүнөө гахайн фермэ заһабарилжа байна. Тэрэнэй Шэбэртэдэ ерэжэ, пунктаяа хэзээ бэлдэжэ эхилхэ тухайнь отделениие эрхилэгшэ Ц. Санжиев мэдэнэгүй. 24 машинкада хүдэлхэ хүнүүдэй 7-ниинь олдонхой гээд тэрэ хэлэнэ. Теэд тэдэнэр һунгалтын һүүлээр хонидоо хайшалжа захалхаар хараалаанхай. Пункт бүхэндэ бии байгаа дутагдалнуудаа түргэн усадхаха хэмжээ абаагүй һаа, эндэхидэй нооһо хайшалалгаяа нёдондоной хидол адли һара шахуу унжагайруулхань холо бэшэ.

Тиигэжэ энэ совхозой томодхогдоһон пунктнуудаа бүри һайжаруулхын орондо, тэрэнээ хүсэдөөр хэрэглэхээ болижо байһаниинь гэмшэлтэй. Мүн хони хайшалха хүдэлмэридэ механизаторнуудые, шадабари ехэтэй хүнүүдые олоор хабаадуулхын орондо гансахан һургуулиин һурагшадта найдаад һуудагынь муу байна.

Бэрхэшээлһээ тунхарингүй, хонин бүриһөө граммшье нооһо гээлтэдэ оруулангүй, «сагаан алтаяа» һайн шанартайгаар, богони болзорто хуряахын тулада энэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, хонишод яаралтай хэмжээ абаха бээз гэжэ найдая.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.

МАЛШАДАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ ЗОРИЛГОНУУД

Буряад ороной колхоз, совхозуудай олонхи малшадай, зооветеринарна мэргэжэлтэдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй үсэд шангаар, оролдосотойгоор, шадабаритайгаар ажаллаһанай ашаар малай үбэлжэлгэ, түл абалга эмхитэйгээр үнгэргэгдэжэ, мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэб урагшатайгаар дүүргэгдэжэ байна. Энэ жэлэй үнгэрһэн 5 һарын туршада республикамнай гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб 88 процент, мяхаар — 80 процент, үндэгэ худалдалгаар 86 процент дүүргээд байнхай. Нёдондоной энэ үеынхитэй жэшэбэл, 17 процент эхэ һүн, 8 процентээр олон үндэгэн бэлэдхэлэй пунктда тушаагдаһан байна.

һү һаали гол түлэб үнеэдэй ашаг шэмэ дээшэлүүлһэнэй, мүн үнеэдэй тоо олошоруулһанай ашаар туйлагдаһан байна. Гүрэндэ һү худалдалгаяа республикымнай бүхы аймагууд (Хойто-Байгалай, Баунтын аймагуудһаа бэшэнинь) дээшэлүүлжэ шадаа. Илангаяа Зэдын, Яруунын, Загарайн, Хориин аймагуудай ажахынууд горитой амжалта туйлаа. Эдэ аймагуудай ажахынууд нёдондоной энэ үеынхиһөө 22—41 процент эхэ һү гүрэндөө худалдаһан байха юм.

Улаан-Үдын аймагай колхоз, совхозууд гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб һараар уридшалан дүүргэбэ.

Түнхэнэй, Сэлэнгын, Хойто-Байгалай, Ахын аймагууд гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб болзорһоо урид дүүргэнхэй. Мүн гүрэндэ үндэгэ тушааха хахад жэлэйнгээ даабари Загарайн, Зэдын, Бэшүүрэй аймагууд мүнөө дүүргээд байнхай. «Птицепром» трестын ажахынууд энэ үедэ 37 миллион 108 мянган үндэгэ бэлэдхэлэй пунктда оруулаа гэхэ гү, али энэнь бүхы республикын тушааһан үндэгэнэй 92 процентнь болоно.

Үнгэрһэн табан һарын дүнгүүдые нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулжа үзэхэдэ, үхэрнүүдэй тоо толгой 1 процентээр, хонидой — 2 процентээр, гахайн тоо 4 процентээр, бүхы түрэлэй шубууд 22 процентээр олошорһон байна.

Малай үбэлжэлгын үедэ Яруунын аймагай малшад эршэмтэйгээр ажаллажа, республикынгаа олониитын үмэнэ абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлһэн байна. Эдэнэр малай тоо толгой олошоруулха, һү һаали дээшэлүүлхэ талаар республика доторoo эрхимлэжэ ябана. Эдэнэр табан һарын туршада нёдондонойхиһоо 25 процент эхэ һү тушааһан байха юм.

Республикын колхозуудай һаалишад, малшадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ Улаан-Үдын аймагай «Маяк» колхозой һаалишад Е. В. Ермакова, Мухар-Шэбэрэй «Коммунизм» колхозой — А. В. Иванова, Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой — Т. С. Закирова болон бусад түрүүлжэ ябана. Эдэнэр табан һарада үнеэн бүриһөө 1500 литрһээ дээшэ һү һааһан байна.

Үбэлжэлгын үедэ үхэрнүүдые шахан таргалуулха талаар Яруунын аймагай «Коммунизм» колхозой үхэршэн Ц-Д. Цыденжапов, Бэшүүрэй «Победа» колхозой — Р. И. Смолин гэгшэд һайнаар хүдэлжэ гараа.

Энэ үедэ республикымнай хонишод урдынхиһаа һайнаар хүдэлһэн байна. Бүхыдөө республика дотор хонишодой 208 бригада зуун эхэ хонин бүриһөө 100, тэрэнһээ дээшэ хурьга түлжүүлээ. Хонишодой мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ Борьёогой совхозой суута хонишон Дмитрий Яковлевич Свистунов ябана. Энэ отарын хонишод зуун хонин бүриһөө 150 хурьга томо болгожо байнхай. Мүн Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой солото хонишон, Социалис Ажалай Герой Г. Г. Цыремпилова зуун хонин бүриһөө 131 хурьга, Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон Г. Ц. Шойбонов — 116 хурьга түлжүүлжэ байна. Яруунын аймагай «Коммунизм» колхозой түрүүшүүл Д. У. Цыбенова, Ц. Д. Дагбаев гэгшэд түл абалгаар табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабари дүүргэнхэй.

Мал ажалай продуктнуудые ехээр абажа, тэдэниие гүрэндэ худалдаха табан жэлэй түсэб болзорһоо урид бэелүүлхэ мүрысөөн республика доторнай үргэнөөр дэлгэржэ, малшадай эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлһэн байна. Улаан-Үдын аймагай «Маяк» колхозой гэшүүд (түрүүлэгшэнь Д. П. Болонев) мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха гурбан жэлэй түсэб амжалтатайгаар дүүргээд, энэ жэлэй түсэб урагшатайгаар бэелүүлжэ байнхай.

Тиигэбэшье мал ажалда, адууһа малай үбэлжэлгэдэ — дутагдалнууд олон ушарһан байха юм. Олохон колхозууд үйлэдбэриингөө арга боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэжэ биранагүй. Имагтал энэ ушар шалтагаанһаа боложо, хэдэ хэдэн ажахынууд гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые худалдаха түсэбөө дүүргэнгүй үлэнэ бшуу.

Зарим малшадай ажал хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандаһан дээрэһээ, мүн фермэ, гүүртэ, отарануудай хүдэлмэриие зүбөөр ударидажа шадаагүйһөө боложо, адууһа мал үхэл гарзада олоор ороно, эхэ мал һубайрна ха юм. Үнгэрһэн табан һарын туршада нёдондоной энэ үеынхиһөө 8 процент тугал үсөөн абтаа. Эбэртэ бодо мал нёдондоной энэ үеынхиһөө 7 процентээр, гахай — 24 процентээр олон гарзалуулагдаа. Мүн адуу моридой тоо 3 процентээр үсөөрөө.

Юһэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлдэ мал ажалай продуктнуудай түсэбһөө доогуур абтаһан ушарые гансахан ган гансуураар, үһанай үерөөр, бусад бэрхэшээлнүүдээр шалтагаалхын аргагүй. Энэмнай тэрэшэлэн колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй, хүдөө ажахын органуудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажал ябуулгада горитой дутагдалнуудай бии байһые гэршэлнэ бшуу.

Саашадаа эдэ бүхы дутагдалнуудаа усадхажа, табан жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар бэелүүлхын тула энэ жэлэй зунай бэлшээриин үеые хүсэд һайнаар хэрэглэхэ болонобди. Һүүлэй үеэр ороһон хура бороогой удаа хээрын бэлшээридэ ногоон һайнаар ургажа байна. Тиимэһээ бүхы малаа оролдосотойгоор адуулжа, һайса таргалуулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ гэжэ бүгэдөөрөө тэмсэхэ болонобди.

Мал ажалай талаар арадай ажахын түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула нёдондонойхиһоо 15 процент эхэ һү һааха, 23 процент эхэ мяха абаха, 16 процент эхэ ноохо хайшалха хэрэгтэй. Энэ зорилгодо бүхы малшадай, мэргэжэлтэдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй хүсэл эрмэлзэл элсүүлэгдэхэ байна.

Мүнөө үедэ республикымнай малшад ямар гол асуудалнуудта анхарха болоноб?

Нэн түрүүн зунай бэлшээриин үедэ һү ехээр һаахын түлөө тэмсэхэ шухала. Тиимэһээ үнеэдые үдэр һунигүй, үзүүр һайн ногоондо бэлшээхэ, оролдосотой һайнаар һааха эрилтэ табигдана. Тиихэдээ һүнэй шанар дээшэлүүлхэ, гүрэндэ эрхим шанартай һү тушааха болоно.

Ажахы бүхэндэ бэлшээрээ зүбөөр хубаарилха, зуһаланнуудта хурьга, тугалнуудай хургаха һарабшануудые түхеэрхэ, малые элдэб үбшэнһөө һэргылхэ, һоно, гүүрһаа хамгаалха ветеринарна бүхы хэмжээнүүд наринаар бэелүүлэгдэхэ ушартай.

Хоёрдохёор, республикымнай ажахынууд һаяар хонидойнгоо ноохо хайшалжа захалха байна. Энэ ехэ хүдэлмэридөө наринаар бэлдэжэ, тэрэниие эмхитэйгээр, богони болзорто, эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ гээшэ хүдөөгэй ажалшадай, бүхы хонишодой эгээн харюусалгатай хэрэг мүн. Илангаяа хони хайшалха хүдэлмэридэ дүршэл шадабаритай, уридшалан һайса һургагдаһан хүнүүд табигдаха зэргэтэй. Мүн ноохо шанараарнь, классаарнь илгаха, тэрэниие саг соонь бэлэдхэлэй пунктда тушааха хүдэлмэридэ ехэ анхарал табигдаха ушартай.

Тэрэшэлэн хонидые бонитировко хэжэ илгаха, гүрэндэ тушаагдаха хонидые хүсэ тамирайнь зэргээр отара болгожо, һула, туранхай хонидые үсөөхэнөөр бүлэг болгожо, һайн бэлшээридэ табиха эрилтэтэй. Тиимэһээ хонидой гүрэндэ тушаагдахаар шэгнүүртэй, тарган болохолоорнь бэлэдхэлэй пунктда тушааха болоно.

Зунай хүхэ ногооной бэлшээриие зүбөөр, хүсэдөөр хэрэглэхын тула зуһаланда гараһан малшадта зохидоор ажаллаха, амарха арга олгохо, тэдэнэрэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые бүгэдын шадабари болохо хэрэгтэнь туһалха байна. Тиигээл һаа, энэ жэлэйнгээ түсэб, социалис уялгануудые амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадаха байнабди.

Б. НИКОЛАЕВ,
БурАССР-эй хүдөө ажахын министр.

ХОРИН НАЙМАДАХИ ЖЭЛЫНЬ

Политическэ һуралсал

Нюдэндөө шэлтэй, үбсүүндээ орден, хайрануудай тэмдэгүүдые хадаһан наһатайшаг болоһон хүнтэй манай аймагай ямаршье суглаа хуралнуудта дайралдажа болохот. Партиин райкомой пленумдэшье, пропагандистнарай семинартшье, ажахын хүтэлбэрилэгшэдээ зүблөөндэшье энэ хүнтэй золгохот даа. Аркадий Степанович Кочетовтой уулзахадаа, залуутай эрмэ охитой, бушуу түргэн хүдэлэсэтэй хүн гэжэ харахат. Энэ хүнэй тушаалынь леспромхозой директор.

1967 ондо Аркадий Степанович Бэшүүрэй аймаг ерээ һэн. Аймагай түб һууринай хүн зониие түлеэгээр хангадаг организаци байһанаа һаял леспромхоз болгогдоод байгаа. Хоохон шахуу газарта леспромхоз байгуулха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ бэлэй. Хүдэлмэришэд үгы, модо бэлэдхэхэ, таллуулха, шэрэхэ техникэ үгы, мүн бэшэшье шухала хэрэгсэлнүүд дуталдадаг һэн.

Иимэ эрхэ байдалда леспромхозой шэнэ директорэй ажалаа эхилхэ гээшэнь тиимэшье бэлэн бэшэ һэн бэзэ. Бүхы юумэ суглуулха, олохо хэрэгтэй. Иимэ ажалтай хүтэлбэрилэгшэһөө өөрынь уялгата хэрэгһээ ондоо юу хүлеэлтэйб?

Аркадий Степанович гансахан лэ ажахын хэрэгтэ дарагдаад байгаагүй, харин ниитын даалгабари — пропагандистаар хүдэлхэ саг ологожо ядаагүй, залиршагүй хүсэл зоригтой байгаа гэжэ онсо тэмдэглэхэ ёһотойбди. Юун бэ гэхэдэ, пропагандистын ажалда өөрынгөө гүн сэдьхэлһээ хүдэлдэг зон байха, нүгөөдүүлынь миин лэ даалгабари дүүргээшэд баһа байха. «Өөрыншни ажал ехэ, энээнэй хажуугаар ниитын даалгабари — пропагандистаар хүдэлхэш. Хайшаашье хүртэгдэнэгүйл даа...» гэжэ байгаад гэмэр гутар гэлдэхэ абяан гараха даа. Аркадий Степанович иимэ хүн бэшэ, ниитын даалгабарида үнэн сэдьхэлһээ хандадаг хүн. Леспромхозойнгоо партийна организацида 1968 онһоо пропагандистаар хүдэлнэ.

А. С. Кочетовой ударидадаг һургуулида коммунистнууд, комсомолшууд, партийнабашэ эдэбхитэд һуралсадаг юм. Зургаан жэлэй туршада партиин түүхэ, политэкономи, экономикын үндэһэн суртал зааһан байна. Пропагандистын хэшээл бүхэнһөө һурагшадынь ехэ юумэ абаһан, һони һонин шэнэ мэдээнүүдые дуулажа ошодог юм. 28 жэлэй туршада пропагандистаар ажаллана. Энэ хугасаа соо Аркадий Степанович зонтой хөөрэлдэхэдөө оншотой, хэшээл бүхэнөө һонирхолтойгоор, хүнэй анхарал татамаар, боломжолхоор үнгэргэжэ шададаг үнэхөөрөө бэрхэ багша болонхой.

Хэшээл бүхэниие ялас гэмээр үнгэргэхын тулада пропагандист зааха-материалаа һайса мэдэхэ ёһотой байһаниинь элитэ. Энэ зорилгоор хэрэгтэй болохо номуудые суглуулдаг, һуралсалай жэлэй эхилхэһээ урид предмедээ өөрөө шудалдаг, конспект табидаг гуримтай. Гадна предприятияа табан хургандаал адляар мэдэхэ байһан туладаа политэкономишье, экономикын үндэһэн суртал заахадаашье өөһэдынгөө байдалһаа жэшээнүүдые хэшээлдээ хэрэглэдэг юм. Экономическа эрдэм ухаанай эгээл орёо асуудалнуудые предприятиингаа байдал дээрэһээ жэшэжэ, сасуулжа хөөрэхэдэнь, яһалашье ойлгосотой байхаһаа гадна, һурагшадта бодомжо түрүүлдэгынь тон һайшаалтай. Экономикын зарим асуудалнуудые предприятиингаа мэргэжэлтэдтэ даалгадаг гуримтай. Жэшээнь, ахалагша инженер-экономист И. Л. Афанасьев, главна бухгалтер С. В. Перелыгин, главна инженер И. П. Хамаганов, профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ В. М. Крылов болон бусад энэ хэрэгтэ хабаадуулагдадаг юм.

Пропагандистын оншотой бэрхэ байһые харуулхын тулада хоёр хэшээл тухайданьхуряангыгаар тэмдэглэе. «Техническэ дэбжэлтэ, машина, техникэ ашаглалга», «Продукциин өөрын үнэ, тэрэнэй сэн, предприятинуудай аша үрэтэйгөөр хүдэлхэ тухай» гэһэн хэшээлнүүд яһалашье һонирхолтойгоор үнгэрөө. «Техническэ дэбжэлтэ» гэһэн темэ өөрөө хөөрэжэ үгөө, хоёрдохи темээрнь главна инженер, механигууд элидхэл хээ. Предприятиингаа байдалһаа жэшээнүүдые харуулжа байгаад, эдэнэр темэеэ тобойсо харуулба. Модо шэрэдэг машинануудые хоёр халаанда хүдэлгэдэг болоһоной ашаар машина бүхэн һайнаар ашаглагдадаг болоо. Иигэжэ леспромхоз 2,5 дахин үсөөн машина хэрэглэдэг болоо гэхэ гү, али урда тээнь 25 машина модо шэрэлгэдэ ябуулагдадаг һаа, мүнөө 10 машина энэл ажалынь бүтээнэ.

Доодо складта модо буулгаха, шэлбэһэнһээнь сэбэрлэхэ, тайраха ажал оньһон аргаар бүтээдэг болоһоной ашаар ехэ арьбалалта хэгдэдэг болонхой. Эндэ оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдоо. Оньһон техникээр модо буулгадаг болоходо, һарадаа 300 түхэригэй салин алмагдана. Энэнь жэлдээ 3600 түхэриг болоно. Энээнэй урда тээ модо буулгаха ажалда 4 трактор хүдэлдэг байгаа.

Хүдэлмэрээ хоёр халаанда эмхидхэдэг болоһоной, түгэс хүсэтэй пилорамануудые тодхоһоной ашаар леспромхоз модо хюрөөдэхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн байна. Техникэеэ хүсэдөөр аш... лажа, урмашуулгын хэмжээнүүдые зүбөөр хэрэг... ажалаа һайнаар эмхидх... нэй ашаар леспромхозой ко... лектив модо бэлэдхэхэ хаһ... жэлэйнгээ түсэб майн 21-д дүүргээд, 6000 кубомет... модо түсэбһөө гадуур бэ... хээ мүн модо хюрөөдэхэ т... сэбөө үлүүлэн дүүргээ.

Нүгөөдэ темээр боло... хэшээл дээрэ предприяти... экономическа баланс хара... үзэгдөө һэн. Ажалай бүт... сэ дээшэлүүлхэ, продук... гаргаха арга, боломжону... элирүүлэгдэһэн байна. А... лагша инженер-экономист И. Л. Афанасьев, главна бу... галтер С. В. Перелыгин б... лон бусад энэ асуудал... элидхэлнүүдые хэбэ.

Пропагандист А. С. Ко... четовой хэшээлые ажа... асуудалнуудые зүбшэн ха... сэлгэ болоно гэжэ эндэ... лэгдэһэн дээрэһээ зон... һанаг. Тиимэ бэшэ. Теори... асуудалнуудай тодорхойло... го болгон бодото байдалһ... жэшээнүүдые харуулдаг юм. Политическэ һуралсалда һ... рагшадай ажалай, поли... тическэ эдэбхи үүсхэл дээш... лүүлдэг гэжэ энэ пропаган... дистын эдэ хэшээлнүүд, дү... дүршэлынь тодорхойлно. Э... дэ һурагшадай дунда эрхи... хүдэлмэришэд олон юм... «1973 ондо социалис мүр... сөөндэ илагша» гэһэн тэм... дэгээр шагнагдаһан эрхи... шофёр В. Е. Афанасьев... мүн лэ иимэ шагналтай бр... гадир А. А. Соболев гэгш... болон бусад эрхимээр һур... дагшье, һайнаар хүдэлдэ... шье зонууд юм.

Пропагандист А. С. Коче... тов дүй дүршэлөө бусад... пропагандистнартаа хөөрэ... үгэдэг, туһалха сагтань т... һалдаг байна. Партиин рай... комой политическэ гэгээ... лэй кабинет энэ пропаганди... стда хэдэн удаа нээмэл х... шээл үнгэргүүлээ һэн. Э... дэ байлсаһан пропагандис... нар ехэ туһатай байба гэж... баярлангяар тэмдэглээ б... лэй. Эрхим пропаганди... байһанайнгаа түлөө Арка... дий Степанович 1971 онд... туристическэ путевкоор ша... нагдажа, Болгариин Арад... Республикаар, Румыни... ябажа ерээ бэлэй. Мү... КПСС-эй обкомой хүндэ... лэй грамотануудаар оло д... хин шагнагданхай.

В. ПАНЬКОВ,
КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой пропаганда, агитациин таһагые даагшын орлогшо.

ЛЕНИНСКЭ УРЯАЛАЙ ХҮН

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

УЛААН-ҮДЭ хотын урдуур харлаһан хадануудай хормойе зубшан зурыһан шэнэ Комушко тосхоной үйлсөөр ямаршье залуу хүнһөө дутуугүй хүнгэнөөр гэшхэлһэн, хараха янзада тиимэ үндэр наһатай гэхээр бэшэ, сарюун хүнгэн үбгэнэй ябахые харахат.

Энэмнай 50 жэлэй саана КПСС-эй зэргэдэ жагсаһан коммунист, нютагтаа Совет засаг байгуулалсаһан, колхоз эмхидхэлсэһэн, бэхижүүлэлсэһэн, табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн тэмсэлэй түрүү зэргэдэ хододоо ябаһан зоной нэгэн — Василий Федотович Гребенников гээшэ.

Энэ хүнэй намтар тухай хөөрэжэ үгэбэл анхармаар, һонирхомоор, һургаал болохо үгэмөөр байха гү гээд һанагдана...

Хорёод он. Ангиин тэмсэл түлэг дундаа ябажа байба. Энэ үедэ Василий Гребенников комсомолой, партийна эмхинүүдэй даабаринуудые дүүргэдэг болоо һэн.

Нэгэтэ Ефим Романович Беляев нүхэр Журавлёвтой сугтаа партизануудай мэдээжэ ударидагша Пётр Петрович Морозовые Баргажанһаа Баунтын Ципикан тосхон хүрэтэр нюусаар абаашалсахыень Василий Федотовичые эльгээбэ. Алтанай приискнүүдэй хүдэлмэришэдтэ хартаабха худалдажа ябаһан зон хэбэртэй болоод, тэдэнэр зориһон газартаа бүтэн бүлеэн хүрэжэ ошоо. Һүүлдэнь Совет засагай дайсадтай тэмсэхэ тусхай даабаритай частьнуудта (ЧОН) алба хээ.

Агуу вождь Владимир Ильич Ленинэй наһа бараһан жэлдэ Василий Федотович Гребенников Ленинскэ уряалаар партида ороо һэн. Эдэбхитэй комсомолец, сүлэлгэдэ ерэһэн хүнэй хүбүүн партиһаа хажуу тээ үлэхэгүй байгаа һааб даа.

Тэрэнэй эсэгэ, донской хасаг сэрэгэй алба хэхэеэ арсаһанайнгаа түлөө аяар долоон жэл соо хаанта засагай түрмэнүүдтэ һуужа гараад, гэр бүлэтээ хамта Баргажан сүлэгдэһэн байгаа. Тэрэнэй аханар Николай, Спиридон хоёр үнинэй коммунистнууд, Совет засагай түлөө тэмсэһэн, тэрэ үедэ коммуна, артель эмхидхэлсэжэ байһан юм.

— Манай Баргажанда сүлэгдэһэн большевигууд ехэ олон һэн. Тиимэһээ эндэ тон эртүүр партийна эмхинүүд, коммунанууд бии болоо. Жэшээлхэдэ, Читкан тосхондо бүри 1920 ондо коммуна бии болгогдоһон юм, — гэжэ Василий Федотович хөөрэнэ.

1928 ондо энэ коммуна колхоз болгогдоһон байгаа. Тиихэдэнь нүхэр Гребенников түрүүлэгшэнь болоо һэн. Һүүлдэнь партийна, советскэ хүдэлмэридэ үни удаан ажаллаа.

1941 он. Василий Федотович энэ үедэ батальоной комиссараар зүүн зүгтэ алба хээ. 1945 оной намар япон булимтарагшадые бута сохилсоһон юм. Баатаршалга гаргаһанайнгаа түлөө Василий Гребенников Улаан Одоной орденоор шагнагдаһан байна.

Дайн дүүрэжэ, Василий Федотович нютагаа бусаба. Тэрэ Загарайн аймагта хүдөө ажахын туршалгын станциин директорээр, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретаряар хүдэлжэ байһанаа пенсидэ гараа һэн.

Он жэлнүүд ошожол байна. Үндэр наһан ерэжэ, хүсэ шадалшье буурантаа ааб даа. Теэд үнинэй коммунист Василий Федотович Гребенников ажалай жагсаалда жагсаһан зандаа.

Тэрэ геологуудтай сугтаа Баргажанай уула хадануудые, хүбшэ тайгые шэнжэлэлсэнэ. Түрхэнэ, Хэжэм, Заза голнуудай эхеэр тэрэнэй хүдэлдэг геологическа парти һүүлэй үедэ ябана.

— Сэбэр агаараар амилаад, нүхэдтөө сай, шүлыень шанажа үгөөд ябахада юун хүндэ байха һэм даа. Манай геологическа партида хуу баран залуу зон хүдэлдэг. Бэрхэл хүбүүд даа. Эдэнтэй ажаллахадашье урматай, — гээд Василий Федотович энеэбхилнэ.

Коммунист Гребенниковэй ажабайдалда һая ехэ баяр болоо. Шэнэ партийна билет уршалаатаһан, холожо модохиршоһон гарнуудаараа дүмүүхэнээр адхан абахадаа, зосоонь ямаршьеб ондоо болошоо һэн. Бүхы наһан соогоо энэ билет зүрхэнэйнгөө наана хадагалжа ябаһан хүндэ уярмааршье, омогорхомооршье байгаа ёһотой. Тэрэнэй бүхы наһаяа зорюулһан хэрэг найдамтай зоной гарта байна бшуу. Гэхэтэй хамта ленинскэ уряалай коммунист шадалай байгаа сагта гэртээ һуужа шадаха аал? Үгы ааб даа.

М. ДУГАРОВ.

Хяагтын аймагай «Дружба» колхоздо Доржо Галсанжапович Дампилов олон жэлдэ хонишоноор ажаллахадаа, хамта хүдэлдэг нүхэд соогоо нилээд хүндэтэй болонхой. Мүнөө жэлдэ Дампиловай бригадын хонишод зуун эхэ хонин бүриһөө 92 хурьга абанхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ахалагша хонишон Д. Г. Дампилов ажалдаа.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ХОНИШОНОЙ БАЯР

Зурагшал

Арюун тунгалаг Химнэ, сэнхир номин Сэлэнгэ мүрэнүүдэй уулзуур багта Халюута гэжэ үзэсхэлэн һайхан нютаг бии. Эгээл эндэ Сэлэнгын совхозой алдар суудаа гараһан хонишодой нэгэн Валентина Гончиковна Романовагай отара үбэлжэдэг. Зохидхоноор түбхинэһэн хонишодой байрада ерэбэбди. Ехэл нягта, эмхи гуримтай зоной эндэ байдагые бүхы юумэн гэршэлнэ. Бэрхэ зоной юумэн тоб гэмэ байдаг ха юм даа. Гэр соонь ариг сэбэр. Стол дээрэнь багахан транзисторна радиоприёмник табяатай, тэндэһээ ирагуу хүгжэм зэдэлнэ. Үхибүүдтэй зугаалһаар байтарнай гэрэй эзэд орожо ерэнэ. Амар мэндээ андалдабабди.

Валентина Гончиковнае харахада дүшөөд наһанай, бага сага бууралтажа ябаһан, нюргаар дунда зэргын, габшагай эхэнэр. Тэрэнэй хани нүхэр Будажаб Лубсанович Николаев гэдэг мүн лэ тэрэ тухай наһанай хүдэлмэри хэжэ хүдэржэһэн бата бэетэй, шэг шарайгаар сэбэр хүн. Холо ойрын һониниие хөөрэлдэһөөр, тэдэнэй ажал хэрэг тухай һонирхонобди. Хонишодтой хөөрэлдэхэдэшье зохид. Ажал хэрэгээ мэдэхэ, урдаа табиһан уялга зорилгоёо зүбөөр ойлгожо ябадаг, үнэн сэхэ ажалшад гэжэ тухайлхаар.

Энэ түрүү бригада үнгэрэгшэ жэлдэ отарынгаа 100 хонин бүриһөө 120 хурьга түлжүүлээ һэн. Байгша ондо эдэнэр баһал зуутанай тоодо оронхой.

Ямар аргаар эдэнэр иимэ һайн үрэ дүн туйланаб гэжэ һонирхоходо, нюуса, үлүү юумэн үгы. Хонидоо жэлэй дүрбэн сагта тарган, шадал һайнтай байлгадаг заншалтай. Тарган хонидһоо өөдэргэн түл абтадаг ха юм. Жэл бүри отарынгаа хонидые искусственна аргаар урэжүүлдэг. Хонидой түлэг хурьгалха үедэ хонишод һүниндөө ээлжээгээр хотон соо хонодог юм. Эндэнь ветеринарна аптечкэ, шухала эм, хэрэгсэлнүүд бии. Хэрбээ малай тиимэ хүндөөр үбдөөгүй һаань, өөһэдөө аргалжархидаг. Үнгэрэгшэ үбэлжэлгын үедэ ехэ тухашаранги байгаабди: хото хорёогоо дулаалха, ури дэбдихэрыень бэлдэхэ, хаамаг түхеэрхэ, үбһэ тэжээл зөөхэһөө эхилээд. хэхэ юумэн юун барагдаха бэлэй! Теэд мүнөөшье амар һуугданагүй. — гээд, Будажаб Лубсанович ажалдаа яраха шэнги болобо.

Валентина Гончиковна Романова Сэлэн-Дүүмэ нютагта түрэһэн юм. Долоон жэлэй һургуули дүүргэһээр ажалда ороһон намтартай. Дүшэн хоёр наһанайнгаа арбан гурбыень хонин һүрэг олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ зорюулаа. Валиин ажалша малша хабые нютагаархиниинь баран мэдэхэ даа. Юрэдөө, гэрэнэй түсэбөө дүүргээгүй жэл гэжэ байхагүй. Наймадахи табан жэл соо зуун эхэ хонич бүриһөө жэлдээ 105 хурьга абажа, гарзагүй түлжүүлһэн. Табан жэл соо тэдэнэй харууһалдаг хонидһоо абтаһан ноохые тоолохо болоо һаа, аяар 12 мянган килограммһаа дээшэлхэ байна. Тэрэнэй хайшалһан наринн ноохоор фабрикада бүд нэхэхэ болоо һаа, гушан мянган метрһээ үлүүтэй эрхим шанартай бүд болохо юм! Энэ бүдөөр 10 мянган костюм оёхоор. Теэд иимэ эрхим дүнгүүдые ганса Валентина Гончиковна туйлаа бэшэл. Тэрэнэй хани нүхэр Будажаб Лубсановичай үүргэ, оролдолго яһала байха. Эдэ хоёр наһан соогоо эсэхэ сусахые мэдэнгүй, шударгы бэрхээр ажаллаһан тон ехэ габьяатай. Тиимэл хаданьманай гүрэн түрэ наймадахи табан жэлэй дүнгөөр Валентина Гончиковнае Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаһан байгаа ёһотой.

1973 оной үбэлжэлгын үедэ малшадай дунда дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ ажалай ехэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө Валентина Гончиковна Романова гүрэн түрын дээдэ шагнал — Ленинэй ордендо хүртэһэн юм.

Үнгэрэгшэ намар отарынгаа эхэ хонидые гүрэндэ тушаажа, түрүүшынхеэ түрэхэ түлгэ хонидые абаһан байна. Тэдэнэр энэ жэлдэ зуун зуһаг бүриһөө 101 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ байна. Тиихэдэ хонин бүриһөө 3,5 килограммһаа бага бэшэ ноохо хайшалхаар шиидэнхэй.

Теэд иимэ амжалтанууд бэлэхэнээр т у й л а гдадаггүй. Хонишодой ажалда олон бэрхэшээлнүүд тохёолдодог байха юм.

Бэрхэшээлнүүд тохёолдоол юм бэзэ. 1965 оной хатуухан үбэлжэлгые һанаг-шаб, — гээд хонишон үгэеэ таһалдуулба.

...Хорон хүйтэн байбашье, һалхигүй нэгэ үглөөгүүр Валентина хэдэн зуун хонидоо туужа, хээрэ гараһан гэхэ. Адуулгандаа байтарнь хойто зүгһөө һалхилжа, бага сага бордоһолбо. «Хии бараан хүдэлхэнь гү?» — гэжэ шэбшээд, хонидоо гэр тээшээ тууба ха.

— Тэрэ үдэр үбһэ, һолоомонь дууһахаяа байгаа. Тэжээл асарха машина хүрсаһанда хаагдажа, отарадань хүрэжэ шадаагүй байшоо. Үдэрэй тэн багта саһата шуурган бууҗа, яахыншье аргагүй болобо. Газар тэнгэри хоёр ниилэһэн мэтэ болошоо.

«Яабашье хонидоо бүрин бүтэн байраданьбусааха», — гэжэ бодоод, Валентина Гончиковна аһан шадалаараа оролдобо. Тиигэбэшье байраданьбусаажа бирабагүй. Хонидынь хүсэтэ һалхинай урдаһаа яашье ябанагүй. Удабашьегүй Будажаб Лубсанович ерэжэ, хоюуланшье туужа яданад. Шуурганда туугдаһан хонидынь хээрэ, тала руу тэгүүлбэ.

Иимэ хорон хүйтэн һүни хонидоо манаһаар хээрэ хонохо, тэдэнээ элдэб аюулһаа абарха гэжэ тэдэ хоёр шиидэбэд. Умбама саһан соогуур маханад. Шуурган улам гаарана, эшхэрнэ. Хүйтэншье—хүлдөөхөөр. Гасаалхадаа бэеэ халхалха обоохойшье олдоногүй. Хэды дааараба, эсэбэшье, хонишод малаа орхёод шэбээлхэ, дулаасаха газар бэдэрээгүй. Хонидоо һэримжэтэй хёрхоор һахин, манажа хоноһон юм.

— Малшадай ажабайдалда иимэрхүү бэрхэшээлнүүд тохёолдожол байдаг. Теэд яахабши даа. Тушаалта ажалнай иимэл ха юм даа, — гээд Валентина Романова энеэбхилнэ.

Тэдэнэр хонин һүрэгһөө продукци ехээр абахын түлөө тэмсэхэһээ гадна, тэрэнээ хямда сэнтэйгээр үйлэдбэрилхэ асуудалда үдэр бүриин анхарал табидаг, оролдолго гаргадаг болонхой. Энэ зорилгые бэелүүлхын тула совхозойнгоо хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдтэй сугтаа зүбшэдэг, тэрээн тушаа шэнэ арга бэдэрдэг заншалтай. Энэ нютагта сабшалан, бэлшээри, таряалан элбэг. Тиимэһээ зунай урин дулаан сагта Эреэлжын Дабаан гэжэ үндэр газар нүүдэг. Үдхэн ногоотой, шэмэтэй ая ганга ургадаг добо майлаар хонидоо адуулжа, тобир тарган болгодог заншалтай. Намарынь таряанай хуряагдаһан поли, сабшалан дээгүүр хонидоо адуулжа, таргыень хүсөөдэг. Валентина Будажаб хоёр хаана, хэзээ, яажа малаа адуулхаяа һайн мэдэхэ зон даа.

Валентина Гончиковна ажалдаа абтабашье, үхибүүдээ зүбөөр хүмүүжүүлдэг, энэрхы сэдьхэлтэй эхэ юм. Сэлэн-Дүүмын дунда һургуулида һуража байдаг Александр хүбүүндээ саг ур... жэ анхаралаа табижа, ... ралсалаарнь һонирхожо... даг. Нютагай һургуу... һурагшадай үмэнэ ар... ажал тухай хөөрэлдөөнүү... ешье үнгэргэһэн байна.

Байгша оной феврал... эхээр суута хонишоной ... байдалда, ажал хүдэлм... дэ мартагдашагүй баяр б... халантай ушарал болоо. ... лэнгын совхозой партк... зүблөөн дээрэ тэрэ агу... Ленинэй партиин гэшү... абтаа. Тиихэдээ тэрэ ю... жэ мэдүүлһэн:

— 13 жэлдэ хонишон... хүдэлэгдэбэ. Миниин, ю... хонишон эхэнэрэй хэжэ ... даг ажалые гүрэн түрэ ... дэрөөр сэгнэжэ. Лени... Ажалай Улаан Тугай ... денуудаар, медаляар ша... һан байна. Мүнөө парт... гэшүүндэ абажа, намда ... хабтар ехэ этигэл найд... ри үзүүлбэт. Энэ ... үшөө һайнаар хүдэлжэ, с... хозойнгоо хонин һүрэг... ри түргэнөөр олошору... хын түлөө шанга тэмсэ... уряална, уялгална ... Тиимэһээ юһэдэхи таба... лэй түсэбтэ даабарие ... зорһоонь урид дүүрг... түлөө хүсэ шадалаа га... гүй тэмсэхэб, — гэжэ ... зүрхэнһөө мэдүүлээ һ...

Р. БАЛДАНОВ,
журналист.

ХОНХО № 39

ЭНЭ ХУУДАҺАН-ДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- *Эдир бэлигтэнэй олимпиада.*
- Бага үетэнэй зохёолнуудһаа.
- ***Шог ёгто мүрнүүд.***

Минии одон

Үүр хираалжа эхилхэдэ
Үй түмэн мүшэд
Үгы болон ошодог лэ.
Гансал минии одохон
Гансаараа яларан үлэдэг
лэ.

С. ЦЫБИКДОРЖИЕВА,
Мухар-Шэбэрэй аймагай
Суулгын дунда
һургуулиин 9-дэхи класс
дүүргэһэн.

УНТААНА

Үглөөгүүр һэреэд,
унтаридаа
Үршыхадажа һуутараа
гэнтэ
Хүнжэл руугаа шургажа,
Хэбтээд дахин хурхирна.

Хэшээлдээ хорёод
минута
Хожомдожо ерэһэн аад
лэ,
Һуняажа эбһээлжэл
һууха,
Һажажа нюдэеэ
анихадажа.
— Баатархан, самбарта
гара, — гээд,
Борис Зориктуевич
хандана.
— Хэнине хэлэбэб?
Намайе гү? — гээд,
Харайжа бодоно
хүбүүхэн.
Самбарай дэргэдэ
ошожо,
Сайжа, улайжа
байгаад,
— Хэшээлээ мүнөөдэр
би
Хэнгүй ерэбэб, — гэбэ
ха.
— «Хоёр» шамда
табихамни.
Хожомдоош, хэшээлдээ
бэлдээгүйш!
Асара түргэн дэбтэрээ,—
гэжэ
Арифметикын багша
хэлэбэ.
Хүбүүн хоёр
абаһандаа,
Хүлөө арайхан шэрэн,
Гудамжа, үйлсөөр
годирон,
Гэртээ дүтэлжэ ерэбэл
даа.
— Абамни аргагүй
мүнөөдэр
Арифметикым дэбтэр
харахал даа.
«Хоёр» гэжэ
сэгнэлтыем
Хараад юун гэхэб даа?..
Баатар хүбүүн гэр
тээшээ
Балайшье ехээр
яаранагүй.
Годигорхон «хоёр»
сэгнэлтэнь
Гансашье бэшэ юумэл
даа.
«Хоёр» сэгнэлтэ
абахадаа,
Ходол һанаагаа
амаруулхаяа
Унтажа ябадаг юм гү?
Һураг тархинь
эрьенхэй гү?

Роза БИМБАЕВА,
Улаан-Үдын 1-дэхи
интернат һургуулиин
8-дахи классай
һурагша.

ХУЛГАЙША МИИСГЭЙ
(Басни)

...үшэн хара миисгэй
...ранхы һүни дундуур
...шээгтэй орооһо
хулуухаа,
...үлхин амбаарта
ерэхэдэнь,
Хулгана харуулшан
болонхой,
...үндэтэй урдаһаань
угтаба.
— Зай, аха үүримни,
...у бэдэржэ ерэбэш,
Өөрөөл буян гуйхаш гү?
— Ехэ хэрэгээр шамдаа
...рэбэб, туһалыш намдаа.
...мбаар соохи
орооһонһоонь
...аржа үгыш, гуйналби,
...улганамни, хэншье
мэдэхэгүйл,
...улуу, колхоз үгырхэгүй.
...ша туһыеш мартахагүйб,
...нда нүхэд болохолди.
— Худалаар бү
билдагуушала!
...арюуень һайнаар шагна:
...уу заахан намайе
...хэлхэм гэжэ һанаа
гүш?
...орото энэ хэрэгшни
...ээшье бүтэхэгүй,
ойлгс.
...үрэнэй, зоной зөөри
...эһэн соошни
багтахагүй,
Хулгайлжа олоһон эдеэн
...ото соо тогтодоггүй юм!
...оной олоһон баялигта
...ододог имэ нэгэшүүл
...ын зоноймнай дунда
...ээшье ушардаг ха юм.

Зоя ОЧИРОВА,
Захааминай аймагай
...ын дунда һургуулиин
8-дахи «А» класс
дүүргэһэн.

Уран зохёолдо хабаяа туршадаг һурагшадай республиканска 1-дэхи слёт 1972 оной нажар Улаан-Үдэдэ болоһон юм. Худөөгэй зарим һургуулинуудай литературна нэгэдэлнүүдэй гэшүүд тэрэ слёдто хабаадаа бэлэй.

1971—1972 болон 1972—1973 онуудай һуралсалай жэлнүүдтэ буряад литература, искусствын асуудалаар һурагшадай республиканска олимпиаданууд болоһон юм. Тэрэ олимпиадануудайшье үедэ бэшэдэг һурагшад элирүүлэгдэдэг байгаа. Гэбэшье тусхай имэ слёт хадаа зохёохы шадабарияа дээшэлүүлхэ хэрэгтэнь бэшэдэг һурагшадта туһатай гэжэ һанагдана.

Уран зохёолдо бэлигээ туршадаг һурагшадай республиканска хоёрдохи слёт үсэгэлдэр нээгдэбэ. Хурамхаанай, Яруунын, Хориин, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Захааминай, Улаан-Үдын аймагуудай, мүн Улаан-Үдын 1-дэхи интернат һургуулиин түлөөлэгшэд слёдто суглараа. Мүнөө һурагшадай зарим зохёолнуудые «Хонхынгоо» тусхай хуудаһанда толилбобди.

ХАЛУУН УУЛЗАЛГАНУУД ХҮЛЕЭГДЭНЭ

БУРЯАДАЙ Гэгээрэлэй министерство, багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институт болон Уран зохёолшодой холбоон — эдэ эмхинүүдэй жэл бүри уран зохёолоор үнгэргэдэг тусхай илгаран үхибүүдэй олимпиада үсэгэлдэр, июниин 18-да нээгдэбэ. Зунай эхин, байгаалиимнай бүхы гоё һайханаа дэлгэжэ, хүнэй сэдьхэл сэсэглүүлхэ саг. Имэ һайхан сагта энэ олимпиадын боложо байһаниинь ехэ дэмбэрэлтэй. Буряад оронойо зүг бүриһөө манай уран зохёол тээшэ түрүүшынгээ алхамуудые хэжэ, халуун шуналаа, халуун зүрхөө үгэн ябаһан уран зохёолоймнай эгээн залуу хани нүхэдынь ерэбэ.

Эндэ олимпиадада ерэһэн түлөөлэгшэднай оройдоол 30—40 хүн ха юм даа. Эдэ үхибүүдэймнай саада тээ уран зохёолоор һонирхохо, улам саашадаа халуунаар хабаадалсаха хэды олон хүнүүд байна гээшэб! Зай, нүхэд, имэ: би хэдэн үдэрэй туршада соо зуугаад шахуу һурагшадай хүдэлмэри хаража үзэбэб. Хүн бүхэн нэгэ нэгэ шүлэг гү, али рассказ, зураглал, очерк, пьесэ эльгээнэ бэшэ ха юм даа, зариман бүхэли дэбтэр, эхинһээнь һүүлшын хуудаһан хүрэтэр бэшэһэн сэнхир, ногоон гадартай һурагшадай тетрадь, үгыш хадаа хоёр-гурбан хуудаһан дээрэ танижаш ядахаар гү, али аржытар элеэр бэшэһэн, машиндажархиһанш хүдэлмэринүүдые эльгээһэн байна. Хуул өөр өөрынгөө шадалаар гү даа, али ханалгаа һайса табижа дүүргэһэн олон янзын зохёолнууд харагдаал даа; нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, эдэниие хоёр һугадаа хабшуулаа һаа, даахагүй жэшээтэй.

Эдэ хүдэлмэринүүдые тойруулжа дэлгэжэрхёод, дундань ороод уншажал, уншажал һуухада, нюдэндэш үхибүүдэй юртэмсэ дэлхэй харагдахадал гэхэ юм. Хэды һайхан орон бэ! Энэ орон соо бүхы юумэнь булта үхибүүдэй гараар, хүсөөр, шадабаряар, мэргэжэлээр, дураар байгуулагдаһан. Эндэ һүниин тэнгэриин ододшье ондоо, һара, наранйшье ондоо. Хүнүүдэйнь, геройнуудайнь түхэлшье ондоо. Эдэ бүгэдэ тон тунгалаг арюухан сэдьхэл зүрхөөр бүтээгдэһэн хадаа — энеэлгэхээр, уярхаар.

ОЛИМПИАДАДА ерэһэн түлөөлэгшэдэй эгээл багань Хориин дунда һургуулиин 4-дэхи «Д» классай һурагша **Жигжитова Сэсэгма** «Эрбээхэй» гэжэ найруулгаяа асараа байна. Мүнөө «Буряад үнэн» газетымнай «Хонходо» энэ зохеолынь толилогдобол даа. Сэсэгма шара улаан ковёр шэнги нугын дунда сэнхир далитай эрбээхэйе гоёшоогоод, бариха гэжэ үни удаан эрьюулһэнэйнгээ удаа барижархиба ха. Тэрэнь: «Намайе нуга таладам табииш даа», — гэһэндэл даляа арбагануулна... «Эрбээхэйхэн, би шамда хоро хэхэгүйб» гээд, эрбээхэйгээ табижархёо. Эрбээхэйшье табигдаһандаа баяртай, нуга тээшээ ниидээд ябашоо. Сэсэгма хойноһоонь хараад хэлэнэ: «Баяртай, эрбээхэй! Намар болотор һайхан нугадаа сэнгэжэ ябаарай». Һурагшадай тетрадиин нэгэ нюур дээрэ баруун-зүүн тээшэнь хэбтүүлжэ байжа бэшэһэн энэ зохёолоороо Сэсэгма хэлэхэ гэһэн бодолоо бултыень хэлэжэ шадаа. Имэ зохёол уншаад байхадаа, хэнэй сэдьхэл уярхагүйб.

Сэсэгмагай үгэ үргэлжэлэн, Санагын дунда һургуулиин 9-дэхи «В» классай һурагша **Доржиева Люда** шүлэглэнэ:

Дэлхэй юунһээ эхитэйб?
...Али балар сагһаа гү,
Ажалша зоной багша
Ашата Ленинэй
түрэһэнһөө гү?..

Дэлхэй юунһээ эхитэйб гэжэ һурагша һуражархёод, дэлхэй ашата Ленинэй түрэһэнһөө эхитэй гэжэрхихэдээ тон томоор хэлээл даа.

Эдэ хүдэлмэринүүдые хаража байхадаа, муу юумэ бэдэрнэгүй, һайн лэ юумэ бэдэрнэ ха юмши даа, тэнд нэгэ юумэнэй ялагад гэхэдэ, энээндэ хэды баярлагдана гээшэб. Тибһэ малтажа ябатараа, улаалзайн харагдахада, мээл тэрэ доро дээрэнь ошоод байхалши, энээн шэнги үхибүүдэй хүдэлмэри харахада, арангануудшье тээхэйлдэжэ байха, набтархан улаалзайханууд байһан аад, намарай шэмэ абахадаа, хэды томо тибһэтэй болоно гээшэб! Эдэ «улаалзайхануудые» нэгэ доро хэлэжэ, үрэжэл тухайнь тоолохо болоо һаа, захагүй; энээн тухай үлүү дэлгэрэнгыгээр олимпиадада хабаадагшадта хэлэгдэхэ байха. Харин мүнөө Суулгын дунда һургуулиин 9-дэхи классай һурагша **Цыбикдоржиева Светын** «Минии орон» гэжэ шүлэгөөр энэ хүдэлмэринүүд тухай хэлэлгынгээ нэгэдэхи хубиине дүүргэе даа:

Үүр хираалжа эхилхэдэ,
Үй түмэн мүшэд
Үгы болон ошодог лэ.
Гансал минии Одохон
Гансаараа яларан үлэдэг
юм.

ХОЁРДОХИ хубимнай ехэнхидээ эмхидхэл, газаа түхэл шарай тухай хэлэгдэхэ байна. Эдэ үгэнүүд гэхэ гү, эдэ үйлэ нүхэсэлнүүд уран зохёолой дүүрэн дэлисэдэ нилээн ехэ удха шанартай байха. Нэгэ юрын жэшээ абаад үзэел даа: ямар нэгэ дуу дуулахын тула дуушад хэды гоё һайхан хубсаһанудаа үмдэжэ зоной урда гарадаг гээшэб. Баһал удха шанартай хадань тиигэжэ байха. Мүн таанадшье энэ хүдэлмэринүүдые хэхэдээ, баһал сэдьхэлэймнай ирагуу дуун газаа түхэл маягаараашье зохид байг даа гэжэ һанаха ёһотой болонот. Олимпиадада хабаадагшад энэ уран зохёолойнгоо дэбтэрнүүдые хэды һайханаар шэмэглэжэ, өөһэдөө зурана, угалза хүбөө татана. Тааруу зурагуудые няана, гоё бар үзэгүүдээр һиилэнэ гээшэб! Эдэ бүгэдые харахада баярлахаар байна даа. Үлүү һайнуудыень тоолоходо имэ: Мухар-Шэбэрэй аймагай Суулгын дунда һургуулиин 7-дохи классай һурагша **Цыбикжапова Лена**, мүн 9-дэхи классай һурагша **Цыбикдоржиева Света**, Захааминай аймагай Сэлэнгын, Мэлэ-Бортын һурагшадай хүдэлмэринүүд газаа, зосоош талаараа хүнэй сэдьхэл, хүнэй нюдэ буляама байбал даа. Эндэ багшанарай хүтэлбэри эли харагдана. Жэшээнь, Мэлэ-Бортын дунда һургуулиин 8-дахи классай һурагша **Цыренжапова Маргаритын** хиидэжэ байһан алтан набшанууд дээгүүр, **(зураг)** «Намар» гэжэ шүлэгөө бэшэжэрхихэдэнь, намарай зураг байдал сэдьхэл руу тоншон байһан шэнги. Мүн энэл һургуулиин 7-дохи классай һурагша **Дармаева Санжай-Ханда** дэбтэрээ баһал гоёор шэмэглээд, олон шүлэгүүдые бэшэхэһээ гадна, мүн баһа пьесэ бэшэһэн байха юм. Хориин аймагай Тээгдын дунда һургуулиин һурагшадай дэбтэрнүүд шэмэглэлээрээ баһал илгарна даа. **Намжил Цыбикович Нанзатовай** нарин нягта хүтэлбэри аржыжа байхадань, үшөө дахин нангин ажалыень тэмдэглэжэ, сэдьхэлэй баяр хүргэхэ дуран хүрэнэ. Мүн Хэжэнгын аймагай Дунда-Худанай дунда һургуулиин уран зохёолой кружогойхидой дэбтэрнүүд эрхимүүд тээшэ орохо байна даа. **Будажапова Нина Цырендоржиевна** шэнги багшанар һургуулинуудта байхадаа, үхибүүдэй хүмүүжэлдэ хэды туһатай, хэрэгтэй байна гээшэб даа.

Эсэстэнь, Улаан-Үдэ хотодоо оршодог нэгэдэхи интернат һургуулиин һурагшадай болон эдэнэй баги хүтэлбэрилэгшэ, РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша **Хандама Дугаровна Дамдиновагай** ударидалгые баясан тэмдэглэхээр. Хэдэн аймагуудһаа ерэһэн хүдэлмэринүүд хоёр һуга дором багтахаар бэшэ гэжэ хэлээ һэмнай даа, харин энэ суута һургуулиимнай һурагшадай зохёолнууд Хандама Дугаровна бидэ хоёрой дүрбэн һуга доро багтахагүй байшаба. Хэды ехэ ажалай хэгдэһые гайхахаар!

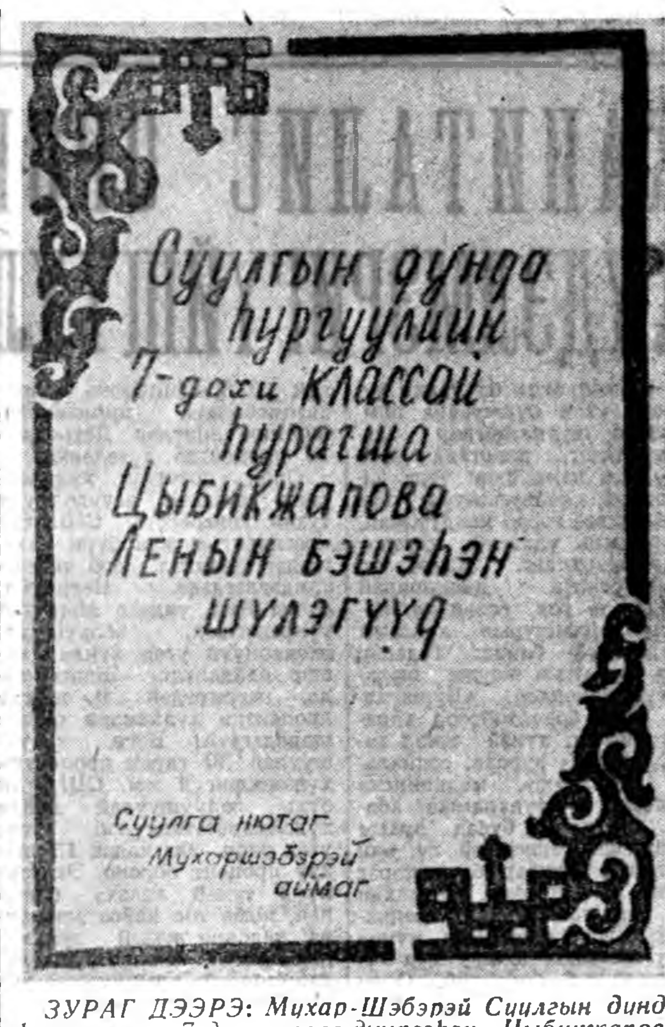
Хоёр-гурбан зузаан альбом-дэбтэрнүүд соо һурагшадай өөһэдынь зураһан хэды гоё, бэлигтэй зурагууд байна гээшэб! Арадай аман үгэ, таабаринууд баһал дүрбэн зузаануул дэбтэр дээгүү бэшэгдэнхэй.

Эдэ бүхы туйлалтануудые тэмдэглэжэ байхадаа, баһа нэгэ гол шухала зүйл хэлэнгүй гаража болохогүй байна. Мүнөө сагайнгаа ажабайдал, ажалай түрүүшүүлэй образ зүбөөр үгэлгэ уран зохёолоймнай гол зорилгонь байна гээшэ. Энэ талаарнь хэлэхэ болоо һаа, эндэ үзэгдэһэн зохёолнууд, булта эрилтэдэ дүүрэнээр харюусана, ямар нэгэ хэмэл бэшэ, бүхы тааруулгаараа үнэн бодото байдал дээрэһээ абаһан, тэрэ байдалынь зохёолшымнай өөрынь байдал, тиимэ хадаа ехэ зүбөөр харуулагдана гээшэ.

БҮХЫ һургуулинуудаймнай 10-дахи классай һурагшадай хүдэлмэринүүд ехэ һайнууд байна даа, удхаараашье гүнзэгы, хэлэнэйнгээ баялигааршье дүүрэн. Имэ болгоод табижа байдаг түрэлхи хэлэнэй багшанарай үүргэ мартажа болохо аал? Мүн энээн шэнги дунда һургуулияа дүүргэжэ байһан, уран зохёол бэшэхэ дүй дүршэлтэй болоо ябаһан, мүнөө хүдэлмэринүүдээ эльгээгээд байһан арбадахинуудаа баһа мартажа болохо аал? Ямаршье институтта гү, али ажалдашье ороо һаа, энэ эхилһэнээ орхингүй, үргэлжэлүүлһээр лэ ябыт даа гэжэ захиха байнабди. Захиха һүүри үнтэһэн манда бии. Хэжэнгын дунда һургуулиин һурагша **Шойдокова Сэсэгма**, Хурамхаанай Аргатаһаа **Дармаев Николай**, **Шоботкин Егор**, Хэжэнгын Ородой-Адагһаа **Гунсуева Гэпэлма**, **Балбарова Эсжэн**, Яруунын Гүндэһөө **Цыдыпова Цырма**, **Цыбснова Света**, Хориин Тээгдэһээ **Доржиева Людмила**, интернат һургуулиһаа **Будаева Люба**, **Цыбикдоржиев Жанчип** гэхэ мэтэшэлэн, нилээдгүй һайн хүдэлмэринүүдые эльгээһэн байна, зүгөөр эдэмнай экзамен бариха һэн түлөөгөө ерэбэгүй.

ЭДЫ ОЛОН хүдэлмэринүүдые хараад байхадаа, үнзниень хэлэхэдэ, ехэ һайн лэ тобшолол хэгдэхэ байна даа, зүгөөр бэшэ нютаг, аймагуудай, бэшэ-бэшэ һургуулинуудай хаана гээшэб гэжэ асуултай болоно. Али тэдэ нютагуудта уран бэлигтэй үхибүүд үгы гээшэ гү, али эдэниие хэншье һонирхуулжа, эмхидхэжэ шадаагүй гээшэ гү гэжэ баһа асуултай болоно. Уран зохёолшодые үнинһөө хойшо үгэжэ байдаг Түнхэмнай хаана гээшэб? Хяагта, Сэлэнгэмнай абяагүй, Баргажан, Ахаһаашье мэдээн үгы. Бэлиг гээшэ татажа, шэрэжэ асардаг юумэ бэшэ гэжэ хэды мэдээшье һаа, баһал хэлэлтэй болонол даа. Харин мүнөө олимпиадада ерэһэн залуу нүхэднай сэдьхэлэй олзодо хүртэжэ, үшөөл нэгэ табсан өөдөө алхаһан шэнги болоходо бэшэ ха гү. Игэжэ хүн өөрынгөө сэдьхэл улам гүн гүнзэгы болгожо, хүмүүжэжэ, тэдэ олоһоноо хүнүүдээр хубаалдаха гэһэн хүсэлһөө ондоо ехэ жаргал юун байхаб даа.

Цырен-Дулма **ДОНДОКОВА**,
поэтесса.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Мухар-Шэбэрэй Суулгын дунда һургуулиин 7-дохи класс дүүргэһэн Цыбикжапова Ленын шүлэгүүдэй согсолборИин гадарай шэмэглэл.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ
фото-буулгабари.

Бишыхан рассказ

ЭРБЭЭХЭЙ

Нэгэтэ зунай сэлмэг һайхан үдэр би нуга талаар ябажа ябабаб. Тойроод хүү гоё һайхан. Алтан дэлхэй дээрэ ажаһуухада ямар гоёб!

Холоһоо нугые харахада, шара улаан хибэс шэнгеэр харагдана. Тэрэ гоё хибэс дээгүүр элдэб үнгын эрбээхэйнүүд ниидэн һууна сэнгэнэд.

Нэгэ хүхэ сэнхир далитай эрбээхэйе ехэ һайхашааб. Тэрэ һайхан далинуудаа арбагануулан ниидэнэ. Би тэрэниие бариха гэжэ оролдобоб. Зоролһон юумэндэл тэрэ эрбээхэймни баригданагүй. Эрбээхэй дахаһаар, нэгэ горхоной эрьедэ туласа ерэбэб. Сэлмэг хүйтэн горхоной уһа ууҗа хүшэ оробоб.

Эрбээхэймни «тэмээн табгайн» набшаһан дээрэ далияа арбагануулан һууба. Һэмээхэн ошожо барижархибаб. Тэрэмни: «Намайе нуга таладам табииш—гэһэндэл далияа арбагануулна. «Эрбээхэйхэн, би шамда хоро хэхэгүйб», — гээд, би эрбээхэйе табибаб.

Эрбээхэй табигдаһандаа баяртай, нуга тээшэ түргэн ниидэшэбэ. Баяртай, эрбээхэй! Намар болотор һайхан нугадаа сэнгэжэ ябаарай!

Сэсэгма ЖИГЖИТОВА,
Хориин дунда һургуулиин 4-дэхи «Д» класс дүүргэһэн һурагша

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын 1-дэхи интернат һургуулиин 6-дахи «А» классай һурагша Раднаев Баярай «Хууршa үбгэн» гэһэн зураг.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ
фото-буулгабари.

ЗАЛУУ ҺААЛИШАНТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Бидэ, Дунда-Худанай 10-дахи классай һурагшад Сагаан-Нуурай фермые шефтээ абаһанайнгаа һүүлээр тэндэ ошожо туһалха гэжэ хэлсээд, үглөөгүүр эртэхэн һургуулиингаа газаа сугларбабди. Үнишье болоогүй байхада, сэнхирхэн үнгэтэй шэнэхэн автобусто һуугаад, Сагаан-Нуурай фермэ тээшэ гүйлгэлдэбэбди.

Хүхэ елүүр мүльһөөр хушагдаһан Худан голойнгоо хүүргээр гараад, баруулжаа һалаатаһан харгыда оробобди. Харгымнай хоёр хажуугаар ургаһан хүдэр нарһад һалхинда бага зэргэ найгалдан, маанадта амар мэндэеэ мэдүүлһэн юумэдэл, уран зохидоор дохилзон байнад.

Автобуснойшье харгын ялхи ламада торонгүй, бүмбэлзэһөөр лэ ябана. Хонгёо һайхан дуунуудаа хангюурданабди.

Уданшьегүй бидэ гүйлгэлдэн, уужам үргэн талада гарабабди. Хабтагай сагаан талын дунда зохидоор һуурижаһан Сагаан-Нуурай фермэ нэмжынэ. Энэ фермын баруун хойто зүгтэ Сагаан-Нуур гэжэ нэрэшэһэн нуур сайран байжа харагдана.

Бидэшье хүрэхэ газартаа хүрэжэ, машинаһаа буубабди. Сагаахан хүнэгүүдые бариһан Сагаан-Нуурай фермын һаалишадтай уулзажа, буряад зоной ёһо гуримаар мэндэеэ хэлсээд, туһалхаяа ерэһэн тухайдаа мэдүүлбэбди.

Үглөөнэй алтан шарахан наран үүлэгүй сэлмэг огторгойдо

Зураглал

хөөрэн-хөөрэн мандажа, баруун урда зүг барин һагад, сэнхир хадануудай оройгоор наралгүйхэн тамарна.

Бидэшье ажалаа эхилбэбди. Һаяхан бүтээгдэһэн «улаан буланда» ошожо, газаахи зосоохииень арилгажа сэбэрлэһэнэйнгээ һүүлээр һаалишадта туһалбабди.

Энэ фермэдэ хүгшэншье, залуушье һаалишад бии, хуу баран гүрэндөө ехэ һү тушаажа, амжалта туйланад.

Бидэ эдэ һаалишад сооһоо түрүүшүүлэй нэрэ зэргэдэ хүртэһэн арбан найман наһатай айдар залуу комсомол хүбүүнтэй — Баяр Санжимитыповтэй уулзабабди. Баяр хүбүүн хадаа 1971 оной зун арбан таба наһаяа гүйсэжэ байхадаа һаалишан болоҗо Сагаан-Нуурай фермэдэ хүдэлхөөр ерэһэн байна. Түрүүшын үдэрнүүдтэ ехэ хүшэр хүндэ байгаашье һаань, хүбүүн ажалаа орхёогүй. Урданай хүдэлжэ байһан мэргэжэл шадабаритай һаалишад хайшан гэжэ мал харууһалха тухай заабари үгэһэн, туһалалсадагшье байгаа гэжэ Баяр манда хөөрэбэ.

Мүнөө болоод байхада, Баяр эрхим һаалишадай тоодо орожо, һаяхан ВДНХ-гай путёвкоор шагнагдажа, Москва хотоор ябажа, хараа үзөөгүй юумэеэ хаража һонирхожо ерэһэн байна. Мүн баһа үнгэрөөшэ жэлдэ худөөгэй түрүүшүүлэй тоодо орожо, Монгол орон ошолдоһон юм. Эдэ газарнуудаар ябахадаа, хараһан, һонирхоһон юумэнүүдээ бидэндэ хөөрэжэ үгэбэ, мүн фото-зурагуудыешье харуулба.

Бидэ ехэ баясажа, анхаралтайгаар шагнаад, саашадаа үшөө ехэ амжалта туйлахыень хүсэбэбди. Баяр Санжимитыпов манай 10-дахи классай һурагшадые һуралсалаа дүүргэаад, түрэл Худанайнгаа совхоздо үлэжэ, хүдөө ажахыда хубитаяа оруулхыемнай уряалаа һэн.

Улаан нарамнай үдэшэ тээшээ тэгүүлжэ, бидэ гэртээ бусаха баатай болобобди. Үнеэхи хүхэхэн автобустаа һуужа, хуу баран бодолгото болоһоор. Худанайнгаа хүүргэдэ абяа шэмээгүй хүрэжэ ерэбэбди...

Эржэн БАЛБАРОВА,
Хэжэнгын аймагай
Дунда-Худанай дунда
һургуулиин 10-дахи
класс дүүргэжэ байһан
һурагша.

ХЭН ЗЭМЭТЭЙБ?

Зүжэгхэн

Наадаха нюурнууд:
Даша, Баярта — 6-дахи классай һурагшад.
Дариима — Дашын эжы.
Самбу Самбуевич — һургуулиин директор.

1-дэхи ҮЗЭГДЭЛ

(Даша Баярта хоёр һургуулиһаа тараад бусажа ябана).

Даша: Баярта, харыш: мүнөөхи Балсан хүгшэмнай баһа почто тээшэ һалирбая. Һа-һа-һа! Тээсгэн Будаһаатнай бэшэг ерээд байна гэһэмни, почто тээшэ гүйжэрхёо. Һа-һа-һа! Һониноор гүйһэн гээшэнь.

Баярта: Даша, бү тэнэглэ. Ганса хүбүүндээ һанаагаа зобоо юм ааб даа. Хоёр хүбүүгээ дайнда алдаһыень дуулаа ёһотойш. Энэ хүгшэндэш Будаһаань ондоо хүн үгы ха юм. Шинишье аба баһа бусаагүй.

Даша: Зай, зай. Шимнай шабгансанарые хамгаалхадаа бэрхэ ха юмши?

Баярта: (ууртайгаар) Даша, хүрөө!

Даша: Баярта, Балсан хүгшэндэ хартаабхыень малталсаад, конфетэ эдиһэнээ һанана гүш? Һа-һа-һа!

Баярта: (нюурынь улайшанхай). Хүрөө, би конфетын түлөө ябаагүйб! Хайрлахадаа ерэжэ туһалалсаа һэм! **(Дашын нюур руу шаана).**

Даша: Ай! Шааба гүш? Шабгансанарай туһалагша! **(Дашын эжы ерэнэ. Гайхаһан шарайтай).**

Дариима: Юун болооб, Даша? Хэн шаагааб?

Даша: Энэ байгааша хүбүүн.

Дариима: Ши сохёо гүш? **(Баярта дуугарнагүй. Дариима хажуудань ошоод, гарһаань угзарна).**

Дариима: Юундэ абяагүй байнаш? Үйлсын дунда байгаад, хүнэй хүбүү сохихонь дутаба гү? Бүри томо болоходоо, үйлсэдэ хүниие ябуулхаяа болихонь гээшэл! Үгы, энэ багшанарынь энээнээ юундэ тэнгэриин оройдо гаргажархёод байгшаб? Харин минии хүбүүе аашатай, муу зантай гэхэ. Үгы! Директортэнь ошохо хэрэгтэй. (Баяртын хамсыһаа татаад, угзараад абаашана. Баярта дурата дурагүй, тархяа ганхуулан. хойноһоонь ошоно. Дашашье хойноһоонь дахалдаба).

2-дохи ҮЗЭГДЭЛ

(Самбу Самбуевич столойнгоо саана һуугаад, юумэ бэшэнэ. Хүн үүдэ тоншоно).

Самбу Самбуевич: Орогты! **(Дариима Баярта хоёр ороно).**

Дариима: Самбу Самбуевич! Юун боложо байна гээшэб!

Самбу Самбуевич: Сайн байна, Дариима Дугаровна!

Дариима: Сайн байна! **(Шангаар).** Энэ Баярта Цыреновтнай үйлсын дунда байгаад, хүбүүем сохижо байнал. Ихэдээ юун боложо байна гээшэб!

Самбу Самбуевич: Баярта, сохёо гээшэ гүш?

Баярта: (аалиханаар) Сохёо...

Дариима: Юундэ сохёобши? Эсэгэгүй хадань, сохёо гүш? Эсэгэнь дайнда ошоод бусаагүй юм, ойлгоо гүш?

Самбу Самбуевич: Дариима Дугаровна, зүрхэеэ бага баригты. Би Баяртатай хөөрэлдэһүү. Энэ ушарые тайлбарилха бэзэбди гэжэ найданаб. Харихадатнай болоно. **(Дариима гарана).**

3-дахи ҮЗЭГДЭЛ

(Дариима Дашатаяа бусажа ябана).

Даша: Зай даа! Мүнөө шабгансанарай туһалагша ухаа орохол байха. **(Даша гэдэргээ эрьелдэн хаража энеэнэ. Гэнтэ шарайнь барагар болошоно).**

Даша: Эжы, мүнөөхимнай ерэжэ ябанал! Табяа гээшэ гү? **(Дариима гэдэргээ эрьелдэн һарабшалан харана).**

Дариима: Юун гээб?

Баярта: Зүб лэ шаагааш, гансал дахяад нюдаргаараа бэшэ, үгөөрөө ойлгуулаарай гээ.

Даша: Юу!

Дариима: Зүб шаагааш?!

Баярта: Аһаа. **(Ябана).**

Дариима: Үгы! Имэ юумэн байха ёһогүй! Юун болоҗо байна гээшэб! Эсэгэдэнь ошохо хэрэгтэй.

Даша: Эжы, ошохогүйбди!

Дариима: Юу? **(Дашын урдаһаа гайхангяар шэртэнэ).**

Даша: Эндэ бил зэмэтэйб.

Дариима: Ши?

Даша: Тиимэ, **(Уруугаа харана).**

(Хүшэгэ).

Санжай-Ханда **ДАРМАЕВА**,
Захааминай аймагай
Мэлз-Бортын 8 жэлэй
һургуулиин 7-дохи
класс дүүргэһэн.

ФУТБОЛ

НААДАН 1:0 ТООТОЙГООР ДҮҮРЭЭ

Эзлэжэтэ уулзалгаяа манай «Сэлэнгэ» командатай үнгэргэхөөр ерэһэн Шэтын футболистнууд баян намтартай юм. Эдэнэр — «Забайкалец» командын футболистнууд 1948 ондо Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй дунда зонын түрүү һуури эзэлхэ нааданда шалгаржа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн. Удаадахи жэлнүүдтэнь—1950 ондо Сибириин зонодо түрүү һуури эзэлжэ, бусад зонын футболистнуудтай түгэсхэлэй наада үнгэргэхэдөө, дүрбэдэхи һуури эзэлһэн байна.

Айлшаад ерэһэн футболистнууд юһэн уулзалгаһаа долоон очкотой, мүрысөөнэй таблицада 12-дохи һуури мүнөөдөө эзэлжэ ябана. Айлшад наадаяа эхилэн сасуу доболхожо, стадионоо сүгларгашадые баясуулба. Эндэ айлшадай доботоолшод Крылов, Веревкин, Войтенко гэгшэд эзэлжэлжэ байгаад Бушуевай воротада доболхо мэдэбэ. Хэрхоор воротагаа хамгаалһан манай футболистнууд Чикачев, Кизеев, Бушуев гэгшэд айлшадайнгаа футболистнуудһаа бүмбэгэ буляажа абахадаа, шадамар, шуран, бэрхэшье байнаа харуулна. Тиигэ тиигэһээр тоо нээнгүй, хоёр командын футболистнууд амаралтада гарана.

Наадаһай хоёрдохи хахадта «Сэлэнгэ» командын футболистнууд одоошье һайн доболго эмхидхэжэ, айлшадаа яһала мэгдэхээжэ захалаа.

Манай футболистнууд Трифонов, Анатолий Михнов (энэ жэлдэ түрүүшынхеэ наадаһан), Кокорин гэгшэд хурдан түргөөр гүйлдэжэ, наадан бүришье һаа һониорхолтой болоно. Наадаһай эхилһээр 27-дохи минуутын ябажа байхада, доботолгодо оролсоһон гол хамгаалагша Анатолий Русяев нүхэдэйнгөө дамжуулһан бүмбэгэ сабаммараа мэргэнээр сохижо, одоошье тоо нээжэрхибэ.

Хоёр командын футболистнууд хэды доботолго эмхидхэбэшье наадаһай дүүрэтэр дахин тоо нээжэ үрдингүй, уулзалга дүүрэбэ. Манай «Сэлэнгэ» удаадахи наадаяа мүнөөдэр — июниин 19-дэ Благовещенскын «Амур» командын стадион дээрэ үнгэргэхэнь.

Манай корр.

КАПИТАЛИС ОРОНУУДТА ХҮДЭЛМЭРИГҮЙШҮҮЛ ОЛОШОРНО

«Демократи» ба «эрхэ сүлөө» тухай буржуазна номнолшод шуулатайгаар хаагалалдадаг, илангаяа һунгуулиин кампаниин үедэ капиталай тэхмэлүүд хүн зониие гоё гоёор найдуулаад, хожомынь удангүй тэрэнээ мартажархидаг. Капиталис байгуулалта ажалшадай эрхэ лэ гол, эгэнэ лэ шухала эрхэнүүдые хангажа шадахагүй байна. Тэдэнэр энэ баримтые нюужа шадахагүй болонхой. «Буржуазна узэл бодолтойгоор хаража узэбэл, хүнэй ажал хэхэ, эрдэмдэ һураха, социальна тэдхэмжэ, медицинскэ туһалалгада туһаламжа абаха, амарха ба бусад эрхые хоёрдохи зэлжээнэй гү, али баталан абахаар бэшэ хэрэг гэжэ тоолгодог. Гансахан лэ нэгэ тоо дурдая: социалис бэшэ оронуудта мүнөө зуу миллион шахуу хүн хүдэлмэригүй болонхой. Олон капиталис гүрэнүүдтэ бага үндэһэ яһатанай, харин хүдэлмэришэдэй эрхэ, эрхэ зуулэлтэй адли түлөөһэ абаха талаар эхэнэрүүдэй эрхэ хизаарлан хаһагдадаг байха юм. Энэ дээрэһээ шалтагаалан, олон баһан түрүүнүүд хүнэй социальна ба политическэ эрхэ хангалга хамаатай уласхоорондын хэлсээнүүдтэ хабаададаггүй байна бэшэ гү?» — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн конгрессэй Москвада болохода хэлээ һэн.

Империализмын олон центрнүүдые нэгэн доро доройтуулдаг экономическа, валютно-мүнгэн, сангай, энергетическэ бэрхэшээлнүүдэй тохёолдоо үедэ капиталис байгуулалтын дутуугай муу талань илангаяа ехэ хүсэтэйгөөр харагдадаг. Бэрхэшээлнүүдһээ гарахын түлада монополинууд «Үйлэдбэрние нарижуулан һайжаруулна», тэрэнһээнь уламжалан, хүдэлмэришэдые ажалһаа бүтээсэ дээшэлдэг байна бшуу. Хүдэлмэригүйшүүлэй тоо олошоржо, ажалтай байгаашье бин болгохо ба олошоруулха талаар капитализмын жама ёһон хүсэдөөр бэелжэ ороно.

Экономическа талаараа хүгжэнги капиталис оронуудта хүдэлмэригүйшүүлэй тоо олон болонхой. Жэшээлхэдэ, США-да бага гэнэлжээр хаалуулагдаһан тухайлта мэдээнэй ёһоор, мүнөө үедэ 5 миллион шахуу хүн хүдэлмэригүй болонхой, энэнь ажал хэжэ шадаха бүхы хүн зоной 5 процент болоно. «Хүдэлмэригүйшүүлэй түргэнөөр олошоролго, хүнэй хүбиин олон доходой доошоолго ба гэр байра барилгын, промышленна үйлэдбэриин хэмжээнэй хорологноо хаража узэхэдэ, дэлхэйн хоёрдохи дайнаһаа хойшонхи үе соо бидэнэр тооһоо зэргэдэ экономическа доройтолго орожо байһанай сохомтой. Энэ доройтолго эсэргүү нэмэлтэ хэмжээнүүдэй бэйлэ сатаягүй һаа, энэ жэлэй хоёрдохи хахадта хүдэлмэригүйшүүлэй тоо 6 процентһээ дээшэ болохо» гэжэ США-гай конгрессэй нэгэдэмэл комиссиин элидхэл соо хэлэгдэһэн байха юм.

США-гай зарим промышленна районуудта хүдэлмэригүйшүүлэй тоо энэ таамагшаалагдаһан процентһээ нилээд ехэ болонхой. Жэшээнь, Мичиган штадта хүдэлмэригүйшүүлэй тоо ажалаа хэжэ шадаха хүн зоной 10 процентһээнь олон, автомобильна промышленностиин нииславл Детройтдо 15 процентдо дүтэлэнхэй.

Орон доторхи хүдэлмэриин хүсэнэй асуудалнууд тухай конгрессэй США-гай президентын жэл бүри эльгээдэг элидхэл соо нигэжэ тэмдэглэгдэнэ. Негрнүүд, бусад бага үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд, залуушуул, эхэнэрнүүд угаа хүндэ хүшэр байдалтай. Жэшээлхэдэ, негрнүүдэй 9 шахуу процентнь хүдэлмэри олохо шададагүй. Негр залуушуулай 30 гаран процентнь хүдэлмэригүй юм. США-гай бүхы залуушуулай дунда хүдэлмэригүйшүүлэй тоо угаа олон. Энэ хадаа 13 шахуу процент болоно. Эхэнэрнүүд тухай хэлэхэ болоо һаа, нимэ тоо һайса элишэгэ: нёдондо жэлэй зун хүдэлмэригүй эхэнэрнүүдэй 48 процентээр олон байгаа.

Зарим хүдэлмэригүйшүүлэй уулзалаа ба бэрхэдэһэн тухайгаа президент Джонсоной туһалагша урдань байһан Мойерс хөөрэнэ. Массачусетскэ технологическа институт дүүргээд, авиационно заводто 15 жэлдэ хүдэлһэн Джордж Меткалф хүби заяа хэжэ байба. Сиэтлидэ хүдэлмэригүйшүүлые бүридхэдэг городской бюродо тэрэ недели бүхэндэ ерэдэг байгаа, зүгөөр тэндэ һэжээ ямаршье туһаламжа абажа шададаггүй байна. Һамганинь байдал хүдэлмэри олоорд. «Үбгэнииемни ажалһаа гаргаха хэбүүдэй һанаа сэдэхэл ехээр хүдөлөө гээд хэлэһэн байха юм. Джордж шэнги эрдэм ехэтэй, нэгэ компанида 15 жэлэй турша соо хүдэлжэ, тэрэниие бүхы хүсэ хүсэлэнгээ үгөөд, гэнтэ гэбэл ажалгүй хүн болоходоо, һүлөөн хүн хахадаа ажалгүй үлэеб гэжэ хүбиүдын ойлгоногүй. Эсэгын заамаар ябаһанай хэрэг бии гү гэжэ хүбүүдүүдэй һэжэглэжэ эхилдэг болонхой...»

Америкацууд ерээдүйдөө бүри олоороо найдахаа болижо байнхай — Мичиганска университедэй хэһэн шинжэлэлгын тоо баримтаһаа ниимэ байна. «Хүнэй нимэ олон олоорооо этигэлэ алдаһан ябадал 25 жэлэй турша соо нэгэ удаа хэдэддэг нимэ шинжэлэлгүүдэй соо урда тэнь хэзээдэшье тэмдэглэгдээгүй юм» гэжэ тобшолол тус шинжэлэлгэ эмхидхэлшэд хэһэн байха юм. Һайн байдлаг бэдэрэн ябаһан түлада оронноо гаража ошоһон бэелэн байһан америкацуудай тоогой олошоржо байһаниинь гайхалтай бэшэ. Хододоо ажалхүхэн тулада Канада 21 мянга гаран, Мексикэ — 5 мянга шахуу, Австрали — 2,5 мянга шахуу американцууд нёдондо жэлдэ ошоһон байна. Гэлалтай институдай үнгэргэһэн асуултаһаа хаража узэхэдэ, 17-ноо — 24 хүртэлэ насатай 14 миллион шахуу американцууд Холбоото Штадуудһаа гаража ошохые хүсэнэ.

Электрын элшэ хүсэ алмахамнай гэһэн шалтаг баридаад, Англида консерваторуудай правительство энэ оной эхээр гурбан үдэрэй хүдэлмэриин недели тогтооһон һэн. Тэрэнһээнь уламжалан, орон дотор хүдэлмэригүйшүүл олон болоод, 700 мянган шахуу хүдэлмэришэн ажалһаа гаргагдаа, урда тээнь хүсэд ажалгүй болоһон хахад миллион хүнэй тоодо нэмэжэ орохо байха юм. Демократическа олонитэ, профсоюзууд хадаа гурбан үдэрэй хүдэлмэриин неделиие тогтооһон ушарые буруушаагаа, энэ хадаа бэрхэшээлэй бүхы хүндэ хүшэрые ажалшадай хүзүүн дээрэ бүрин ашаха гэжэ зонхилху этэгээдүүдэй хэһэн һэдхэлэгэ болоно гэжэ тоолоһон байха юм. Монополинууд болон хүдэлмэришэдэй хоорондохи зүрилдөөнһөө уламжалан, консерваторнуудай правительство унаһан байна бшуу. Зүгөөр тэрэ эгэнэ лэ һүлөөн тухайта мэдээнэй ёһоор, Англида 586 мянган хүн хүдэлмэригүй болонхой, тэдэнэй байдал һаяын саг соо һайжараагүй. Харин Англида хүсэд хүдэлмэригүйшүүлэй тоо дахаад нэгэ миллион үлүүтэй хүн болохо гээд «Менеджмент тудей» гэжэ журнал бахсаан бэшэнэ.

ФРГ-дэ һүүлэй жэлнүүдтэ хүдэлмэригүйшүүл бусад баруун оронуудайхиһаа үсөөн байһан аад, мүнөө 600 мянга гаран хүн хүдэлмэригүй болонхой. Итали, Турци, Испани, Греци болон бусад оронуудһаа олзо бэдэржэ, Баруун Германи ерэһэн харин хүдэлмэришэд хамагһаа түрүүлжэ, хохидолдо орно. Нимэ хүдэлмэришэдэй нииттэ тоонь булэнэртээ хамта 15 миллион хүн болоно. Тэдэнэртэ эгэнэ лэ түлөөһэ багатай, тон хүндэ хүшэр хүдэлмэри үгтэдэг. Ямаршье экономическа бэрхэшээлнүүдэй тохёолдохода, тэдэниие хамагһаа түрүүн ажалһаа гаргадаг юм.

Хүдэлмэригүйдэлгэһөө капиталис бусад оронуудта олон миллион хүн зэдэржэ байдаг. Франциида 800 мянган хүн хүдэлмэригүй байна. Италида тухайта мэдээнэй ёһоор 1.200 мянган хүн хүдэлмэригүй. Тэдэнэй хахадһаа олоннинь эрдэмдэ һураха, мэргэжэл олохо арга боломжогүй байһан 24 хүртэрэ наһатай залуушуул юм. Японидо тухайта мэдээнэй ёһоор 670 мянган хүн хүдэлмэригүй. Харин нииттын эмхитүүдэй мэдээнэй ёһоор энэ оронда хүдэлмэригүйшүүлэй тоо нэгэ миллион үлүүтэй хүн болонхой. Японой бүд нэхэлгын олон предприятинуудта богони болгогдоһон хүдэлмэриин недели тогтоогдонхой. Энэ һалбаригай холбоотой 10 миллион японецууд хүдэлмэриин хүсэд үдэр һаргохор шадаһань бэрхэтэй гээд мэргэжэлтэд багсаадаг байна. Баруун Европын дундуур ба багахан оронуудта хүдэлмэригүйшүүлэй тоо элитээр олон болоо. Жэшээлхэдэ, Голландида 175 мянган хүн хүдэлмэригүй.

Латинэн Америкын оронуудта хүдэлмэригүйшүүлэй хододоол бии байдаг. Африкэ ба Азидахи олон оронуудые мүн лэ энээнһээ ядардаг юм.

Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай ажабайдалай бүхы һалбаринуудта түйлаһаниинь элитэ ехэ амжалтанууд капитализмын оронуудһаа олонитын түрүү социалис байгуулалтын бүлюу һайн байһаниинь дахин дахин харуулжа үгэнэ. Капиталис оронуудта ажалшадай хангагдадаг, эрхэгүй байдал хадаа тэндэхи түлэнэй ниитын байгуулалтын тэрэнэй хүриин онол арганууд ба эсэ бэлэнэй гол шэнжэнь болоно гээшэ. Энэ гуримуудта эсэргүүгээ, капиталис оронуудай ажалшад улам шангаа тэмсэлээ эрхэлхэ тэмсэл хэжэ.

И. ЛАПИЦКИИ.

(ТАСС).

Львовско областиин Глиняны тосхоной ковёр нэхэдэг фабрика 80 мянган шахуу дүрбэлжэн метр ковёр нэхэжэ гаргана. 150 жэлэй урда тээ һууриин тодхоогдоһон Украинын энэ томо предприятиин 100 гаран ондоо зурагтай ковёрнуудые бүтээдэг юм. Ковёр бүхэнэй зураг өөрын онсо шэнжэтэй, украин арадай ёһо заншалнуудые баримталан бүтээгдэһэн байха юм.

Мүнөө Глиняныйн ковёр нэхэгшэд һаяар Загребта үнгэргэгдэхэеэ байһан уласхоорондын хармагта өөрынгөө бүтээлнүүдые эльгээхээ бэлдэжэ байна. Югославиин хадаа «Победа» фабрикын бүтээлнүүдэй эльгээһэн 7-дохи орон болохо юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Победа» фабрикын хүдэлмэрилэгшэд ажал дээрээ.

АПН-эй фото.

ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ РАДИО ХИЛЫН СААНАҺАА

БЕРЛИН

СССР-эй ПАВИЛЬОН ОЛОНОЙ АНХАРАЛ ТАТАНА

ТАСС

Лейпциг хото шадар эмхидхэгдэһэн «Агра-74» гэжэ хүдөө ажахын уласхоорондын выставкэ дээрэ Советскэ Союзай үдэр үнгэргэгдэбэ. СЕПГ-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СЕПГ-эй ЦК-гай секретарь Г. Грюнебергэ, ГДР-эй хүдөө ажахын министр Г. Куриг совет павильоной хүдэлмэрилэгшэдые амаршалхаа ерэһэн байна.

СССР-эй павильон олоной анхарал татана. Хүдөө ажахын һалбарида КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые совет арадай амжалтатайгаар бэелүүлжэ байгаада зориулагдаһан зүйлнүүд эндэ табигданхай. Диаграммануудай, гоё һайхан панно совет түрүү ажахынуудай туйлалтанууды али бодоор элирхэйлэн харуулна. Дүн хамта 700 экспонат совет павильондо табигдаа. Эдэмнай хүдөө ажахын шэнэ техникэ, мяха ба һүнэй промышленностиин продукци, үндэр бэйи үргаса үрэдэг «Мироновская», «Кавказ», «Аврора» гэжэ сортын шэнииэнүүд эндэ бии.

КОПЕНГАГЕН

Харилсаа холбооной ашэ туһада

ТАСС

СССР-эй ба Даниин хоорондо дипломатическа харилсаанай тогтоогдоһоор 50 жэлэй ойн июниин 18-да гүйсэхэнтэй дашарамдуулан, Советскэ Союзай харилсаа холбооёо сааашадань үргэдхэхэ Дани хүсэнэ гэжэ Даниин фолькетингын (парламент) түрүүлэгшэ Карл Скютте мэдүүлбэ.

Даниин, Советскэ Союзай хоорондохи харилсаа холбоон манай оронуудай арадзоной үзэл хоорондоо ойлголсолго наймжи нүлөөлжэ байна гээд К. Скютте тэмдэглэбэ. Манай гүрэнүүдэй байдалай элдэб асуудалнуудаар һанамжаа хэлсэлгэ харилсаа ашатай туһатай байна.

ЛОНДОН

Р. Никсон Тель-Авивта ерэбэ

ТАСС

Дүтын Зүүн зүгэй хэдэн оронуудаар ябажа байһан США-гай президент Р. Никсон Дамаскһаа Тель-Авив ерэбэ гээд Рейтер агентство мэдээлбэ.

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТ ЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭ?

Июниин 16-да Советскэ Союзда үнгэргэгдэһэн СССР-эй Верховно Советэй һунгалта тухай гадаадын хэблэл үргэнөөр тунхаглана.

«Бүгэдэ арадай һайндэр», «Совет арадай эбдэршэгүй хани нүхэсэлэй манифестаци», «Совет демократиин илан мандалга» — гэжэ гаршагууд доро Болгариин газетэнүүд һунгалта тухай материалнуудые тунхаглахадаа, һунгалта үргэн ниитэ улад зоной ехэ эдэбхиин оршон байдалда үнгэржэ, бүгэдэ арадай һайндэр болобо гээд тэмдэглэнэ.

Һунгалтада оролдохол партиин ба арад зоной бата нэгэдэлтэй, Советскэ Союзай бүхы арадуудай хани барисаатай, КПСС-эй XXIV съездын хараалһан зорилгонуудые бэелүүлхээр оролдохо бэлэн байһаниинь элирхэйлэгдээ гэжэ Польшын «Глос Працы» газетэ бэшэнэ.

Москвагай Бауманска һунгуулиин округой һунгагшадтай хэһэн уулзалга дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ газетэнүүдэй, мэдээсэлэй бүхы агентствагай гол анхаралда байнаар.

«Руде право» газетэ Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ шинжэлхэдээ, XXIV съезд дээрэ совет коммунистнуудай табиһан зорилгонууд дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис оронуудай гадаада политикын гол зорилгонуудтай түрүүлжэ хамаатай, дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ тэмсэлдэ, совет арадай байдал һайжаруулха түйлай ехэ үүргэ дүүргэхэ байһаниинь хүсэ хүслөөнөө арад һайн ойлгоно гэжэ тэмдэглэнэ. Эб найрамдал бэхижүүлхын ба дэлхэйн бүхы арадуудай аюулгүй байдал хангахын түлөө КПСС, Совет гүрэнэй һайн һанал тэмсэлэй тухай гаргажа байһан үргэн хэлэлэй оролдолгонуудые үнэндөөр сэгнэнэбди.

Мүнөө Европодо аюулгүй байдал, харилсаа холбоо бэхижүүлхэ, шахардуу байдал һулдаруулха хэрэг амжалтатайгаар бэелүүлэгдээ байгаа гэжэ «Руде право» газетэ саашадаа бэшэнэ. Энэ түбиие амгалан байдалай ба арад зоной хоорондохи харилсаа холбооной түби болгожо шадаха, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар нииттэевропын зүблөөндө тэрэ тоогой тайшаа хүрэхэ боломжо тодорхой тодо байһан...

Кабулай «Джумхурият» газетэ Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые урагшатайгаар тунхаглахадаа, уласхоорондын олон асуудалнууд, гурбан оршон байдалда ядерна зэбсэг хэрэглэлгүй байлгаха хэрэгые болюулха тухай асуудалые шиидхэхэдэ Советскэ Союзай үнэтэ туһа хүргэнэ гээд мэдээсэнэ. Советскэ Союзай, Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хөөрэлдөөнүүд хоёр ороной хоорондохи харилсаа һайжаруулхаһаа гадана, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэдэ, уласхоорондын оршон байдалай һайжаруулгада шухала үүргэтэй.

Социалис оронуудай харилсаагаа һайжаруулха хүсэл тухай Австралиин премьер-министр Э. Уитлемэй хөөрөө Польшын «Трибуна люду» газетэ толилбо.

Чилиин демократуудые сэрэгэй хархис хунтын зэрлэг бүдүүлигээр хашажа харшалжа, хардан мүрдэжэ байһан тухай буруушаалгануудые гадаадын хэблэл үргэнөөр бэшэнэ. Чилиин Коммунис партиин Генеральна секретарь Луис Корвалан болон бусад патриодуудые дары сулалхые хэрэгтэй гэжэ эрилтэ гаргажа ехэ хэмжээнэй арад дэлхэйн олонитэтэй хамта табина гэжэ «Поглед» журнал мэдээсэнэ.

Гүрэнэй урбалтын болоһонһоо хойшо Чилидэ хархис муухай ябуулганууд улам үргэдэжэ байна гээд Польшын «Трибуна люду» газетэ бэшэнэ. Нимэ ябуулганууд фашис засагай бэелүүлдэг политическэ программын гол хүбинь болохой. Фашизмда эсэргүү тэмсэлдэ Чилиин патриодуудай илажа гараха байһаниинь элитэ. Ушарынь юуб гэбэл, түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэл Чилиин эдэниие дэмжэн таларахаш байна.

Индиин президент В. В. Гириин Бангладешта ошоод байһан тухай Индиин газетэнүүд үргэнөөр тунхаглана.

США-гай президент Р. Никсоной Дүтын Зүүн зүгэй оронуудаар ябажа байһан тухай дэлхэйн хэблэл мэдээсэнэ.

(ТАСС).

НАЙРОБИ

К. Вальдхаймай мэдүүлгэ

ТАСС

«Колониальна бүхы арад зоной өөһэдөө өөһэдыэ тодорхойлхоһоо ба бэеэ даахан байдалтай болохоһоо түлөө Нэгэдэмэл Нациинуудай Организаци тэмсэнэ» — гэжэ ООН-ой Генеральна секретарь Курт Вальдхайм мэдүүлэв.

Португалиин эзэмдэлэй доро байһан Африкын гүрэнүүдтэхи суулиинхай уласхоорондо түлөөлэгшэд Африкын оронуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй Могадишо хотодо болоһо уулзалгын һүүлдэнэ сессии дээрэ уулзажа хөөрэлдөөд К. Вальдхайм энээнтэй хамта саашадаа мэдүүлбэ. Эдэ бүгэдэ Африкын оронуудай ерээдүй тухай асуудалаар Португалиин правительствэтэй хөөрэлдөөнүүдые хэжэ байна гээд Курт Вальдхайм тэмдэглэбэ.

Найробидо ерээд байха үедөө ООН-ой Генеральна секретарь Кениин президент Джомо Кениататай уулзаһан байна. Тиин тэрэ Венэ ошохоёо мордоо.

ДАМАСК

Р. НИКСОН—САР-та

ТАСС

Сириин Араб Республикын президент Хафез Асад айлшан хэлэгтээ эндэ ерэһэн США-гай президент Р. Никсониие хүндэлэлгэдэ зориулжа найр эмхидхэбэ. Булимтаран гээд зэмгэдэн газар, нютагуудаа Израилиин сэргээгүй суллод, Палестинын араб арадай эрхэ хангажа байхаа, Дүтын Зүүн зүгэй гол бэрхэшээлэй дэбсэлэй ажаллагаа ерэнхэй эдэнэй хэргэе хэбэ гэжэ Х. Асад сайн тэмдэглэнэ.

Дүтын Зүүн зүгэй асуудалые амгалан гуримаар ородорголо США ороһоноо болог гэжэ Р. Никсон харюуһан үгэ абахадаа хэлэбэ.

ДАМАСК. (ТАСС). 1967 ондо таһалагдаһан хоёр ороной хоорондохи дипломатическа харилсаа июниин 16-һаа һэргээхэ тухай шиидхэбэриие Сириин Араб Республикэ, Холбоото Штадууд абажа энэ тухай эндэ соносхогдоо.

КАРАКАС

Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын уряа

ТАСС

Венесуэлын нииславл хотодо ерэһэн гаража байһан Перугай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, сэрэгэй министр генерал Эдгардо Меркадо Харрин нэгэдэмэл фронт эмхидхэн байгуулхыень Латинэн Америкын оронуудые уряалба. Гээгдэнги түлюур байдалһаа гарахын түлөө, бэеэ дааһан байдалаа бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ энэ фронт ударидан хүтэлбэрилхэ ёһотой гээд тэрэ хэлэбэ.

Гадаадын оронуудай даралта мүлжэлгэдэ эсэргүү тэмсэхэ гэжэ манай оронуудай бүхы хүсэнүүдэй гол зорилго болно гэжэ Перугай правительствын түрүүлэгшэ тэмдэглэбэ. Энэниие хэрэгтэ бэелүүлхын түлөө улам бэежүүлхэ ёһотойбди.

БЕРЛИН

ГДР-эй ЭКСПОРТЫН ШУХАЛА СТАТЬЯ

ТАСС

Электротехническэ ба электронно промышленностиин продукци ГДР-эй промышленна үйлэдбэриин бүхы хэмжээнэй 10 шахуу процентнь болоно. Ороной арадай ажахын энэ һалбари эгээл хурдан түргөөр хүгжэжэ байна. 1950 онһоо 1972 болотор тэрэнэй үйлэдбэриин хэмжээн 13 дахин нэмээ.

ГДР-эй электротехникын ба электронникын хурдан түргэн хүгжэлтын ашаар, мүн СЭВ-тэ хабаатай оронуудтай, нэн түрүүн Советскэ Союзтай хамтын хоорондо эргэдэлгэ ашаар промышленностиин энэ һалбариин продукци республикын экспортдо шухала һуури эзэлдэг болоһон байна. Мүнөө электротехническэ ба электронно промышленностиин бүтээн гаргаһан хэмжээнэй бүхы экспортой дүрбэнэй нэгэ хүбинь гадаада эльгээгдэнэ.

МОГАДИШО

ОАЕ-гэй ассамблейн сесси дүүрээ

ТАСС

Африкан нэгэдэлэй эмхидэ хабаатай оронуудай гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшонорой ассамблейн XI сесси Сомалиин нииславл хотодо хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Энэ түбиин гол асуудалнуудай — Африкада колониализм ба расизм үлэгдэлнүүдые усадхаха тухай асуудалнуудые Бүхэафрикын энэ хуралдаанда хабаадагшад зүбшэн хэлсэбэ.

ОАЕ-гэй ассамблейн хуралдаанда Сомалиин гүрэнэй толгойлогшо Мохамед Сиад Барре ассамблейе хааҺахада, Африкан нэгэдэлэй эмхидэ хабаатай оронуудай гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшонорой ассамблейн удаадахи, XII сесси 1975 оной июниин 25-да Угандын нииславл — Кампала хотодо зарлагдаха гэжэ мэдээсэбэ.

ҮНШАГТЫ, һонирхохоол байхат

БАГШЫН СЭСЭГҮҮД

ЭЛДИН НАЙХАН зунай сайхан оршон ерэжэ, Сибириин газар ногоордо тагетесүүд гэбэл үзэжэ, хүн зоной дунда бии хагашгы... энэ нэрэшгэн улаан сэсэгүүд һалбаран... Энэмнай Омскодо ажалладаг биологи багша Василий Емельянов бүтээһэн. Эгэнь ... энэ ... Баруун Сибирьтэ 70 ... сэсэгүүд шэнэ хүнүүдтэ ...

— Биде, Украинада тооноо хойшоуул, Сибирьтэхи үүлдэрэй Сорокна үргэлэ ... хэлэдэ ажалладаг ...

Багшын сэсэгүүд мүнөө ... болон хүгэдэй саадууд ... гүүр һалбаран байна.

БАМБА СЭСЭГЭЙ ШЭНЭ СОРТ

БРЭЙЛЭ хотодо ажалладаг... дүй бүрдүүлэгэтэй саад үргуулагша Д. Добрицын ... сорт бии болгоо. 50-ааа 150 хүртэр сэсэг ...

ДИНАЗАВРЫН МҮР ОЛДОБО

ШВЕЦИИН баруун-хойто хүбида ... олдоһон ... мүр ... Скандинави ... 50 сантиметртэй ... Швециин экспертүүд ... мүрые наринаар шинжэлхэ...

«ДУУЛАДАГ» ХҮҮРГЭ

БАРУУН ГЕРМАНИИН Шлезвиг-Гольштейн эрэг ... Лаунбүрге ... хүүргэ ... хүүргэ «дуулдаг» ...

ШУБУУД МОЛОШОДТО ТУҺАЛНА

МАГНОЛИ гэжэ ... Курилдахи арал ... шубуу ... хүргэлжэ ... Урда Курилдахи арал ...

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын һунгуулиин центральна комиссиин мэдээсэл. «Тарилгада—һайн харуулһан» — суглуулгаба. Орон доторой хүнэй байдал.

Хоёрдохи хуудаһан тематическа, социалис мүрысөөндэ зориулагдана.

Гурбадахи хуудаһанда. «Арадай аман зохёолые шэнжэлэгшэ» — Ц. Цыдендамбаев, Е. Голубев гэгшэдэй статья. «Автомадууд зүрхэ шэнжэлнэ» — А. Богоразай статья. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Фоторепортаж. «Эди шэдитэн хажуудамнай зэргэлэдэ» — Н. Леоновагай статья. Нютаг нютагай һонин.

СЭНХИР ЭКРАН

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 14.35 — «Түүдэг» — һургашадта зориулагдаһан дамжуулга (үнгэтэ). 15.05 — Һүүлэй һонин. 15.15 — Үхибүүдтэ — «Почтальон ба почто» гэжэ дамжуулга болохо (үнгэтэ). 15.30 — П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ Уласхоорондын V конкурс. 16.30 — «Рушьшуусы стреляют» — телевизионно уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи серинүүд. Советскэ Союзай Герой Е. Г. Мазанин оролто үгэ хэлэхэ.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 16.25 — Красноярска хүгжэмтэ комедиин театрай зүжэг хүбүүдтэ хүргэхэ.

«Орбита». 18.15 — «Приморьин хизаарай ургамжы түсэб бэелүүлэгдэхэ» КПСС-эй Приморьин крайкомой нэгэдэхи секретарь В. П. Ломакин дамжуулгада хабаадалсахан. 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

Улаан-Үдэ. 19.30 — телевизионно һонин.

«Орбита». 19.40 — Футбол. Дэлхэйн чемпионат. Шотландиин, Бразилиин суглуулгамал командануудай наадаха. ФРГ-һээ дамжуулга хэгдэхэ (үнгэтэ). 21.10 — «Дуун-74» (үнгэтэ). 21.40 — «Сэнхир экранда түрүүшэнээ». А. Вейцлер, А. Мишарин. «Үбэлэй баллада» — Москвагай В. Маяковскиин нэрэмжэтэ академическэ театрай зүжэг. 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 00.30 — 02.30 — Забшарлалга. 02.30 — 04.15 — футболоор дэлхэйн чемпионат. Болгариин, Уругвайн суглуулгамал командануудай наадаха. ФРГ-һээ дамжуулга хэгдэхэ (үнгэтэ).

Редактор

Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

«БУРЯАД ҮНЭН» 1974 оной июниин 19. 4-дэхи хуудаһан. Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-02439 Заказ № 00444